

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. I. De possibilitate visionis beatificæ

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

DISPUTATIO I.

DE POSSIBILITATE VISIONIS BEATIFICÆ.

Uo fuerunt olim circa possibilitatem visionis Beatificæ errores præcipui, & inter se oppositi. Primus eam ex solis naturæ viribus possibilem esse dicebat; alter è contra, illam ex viribus etiam gratiæ, & Dei elevatione impossibilem affirmabat, ut infra latius expendemus. Unde ut hi errores in huius Tractatus limine confitentur, duo in hac prima disputatione demonstranda suscipimus: primum est, claram Dei visionem ex viribus naturæ esse impossibilem; secundum, illam ex auxilio gratiæ, & supernæ Dei elevatione possibilem esse, juxta illud Anselmi: *Deus inaccessibleis cum sit nostris viribus, acceditur ad eum suis muneribus.*

ARTICULUS I.

Verum aliqua substantia creata, vel creabilis possit naturaliter videre Deum?

§. I.

Prima pars quesiti resolvitur.

Notandum primò: Visionem, propriè loquendo, esse manifestam, & claram notitiã alicujus potentie cognoscitivæ, de aliquo objecto. Unde aliud est cognitio intellectus, aliud visio: cognitio enim est quæcunq; notitiã etiam imperfecta; visio autem est notitiã perfectissima clara, & intuitiva, quod patet ex ejus derivatione: nam visio, secundum primariam acceptionem, est actus potentie visivæ, quæ est in oculo corporeo, & quæ non attingit nisi rem præsentem: Unde cum intellectus se habeat in anima, sicut oculus in corpore, tunc tantum ejus actus cognoscitivus, propriè dicitur visio, cum clarè & intuitivè fertur in rem sibi realiter præsentem.

Notandum secundò: Duplex à Philosophis solere distingui objectum potentie cognoscitivæ, unum quod vocant connaturale, & proportionatum, ad quod potentia potest connaturaliter ferri, absque ulla confortatione, aut elevatione. Alterum quod appellant adæquatum, & terminativum, vel extensivum, ad quod illa, saltem ut confortata, & elevata, potest se extendere: v.g. lux Solis est improporcionata respectu oculi nocturni, non tamen est extra latitudinem potentie ejus visivæ, quia est ejusdem speciei cum nostra, & ita per roborationem, & confortationem potest pervenire ad hoc ut videat Solem, sicut nos. His præmissis.

Dico primò: nullum intellectum creatum, ex propriis viribus posse clarè, & intuitivè videre Deum.

Conclusio est certa de fide, contra Anomæos (inter quos præcipuus fuit Eunomius) qui dicebant intellectum creatum in hac vita posse naturaliter videre Deum: quem errorem postea secuti sunt Begardi, & Beguina, quos damnavit Clemens V. in Concilio Viennensi, ut refertur

Tom. I.

A in Clementina ad nostrum, de Hæreticis.

Illum rejicit Scriptura variis in locis: dicitur enim Isaiæ 64. *Oculus non vidit Deus absque te, quæ preparasti expectantibus te.* Quæ verba Hieronymus, & alii Sancti Patres explicant de visione beata, & objecto ipsius, quod nullo oculo corporeo, aut spiritali, naturaliter videri possit. Quæ etiam de causa 1. ad Tim. 6. Deus dicitur *habitare lucem inaccessibleem*, & ad Roman. 6. *vita æterna, quæ consistit in visione Dei, gratia appellatur, ut significetur, illam dari à Deo gratis, & ex pura liberalitate; eamque superare debitum, exigentiam, & vires totius naturæ creatæ.*

Idem declaratur in illa mirabili visione Isaiæ Prophetæ cap. 6. ubi dicitur, *Vidi Dominum sedentem in folio excelso: quali transcendente proportionem, & vires cujusvis intellectus creati, quantumcunque elevati.* Et additur, *Seraphim stabant circa eum, sex ala unus, & sex ala alteri, & duabus velabant facies suas,* ut significarent improporcionem, quæ est inter intellectum angelicum & immensum splendorem divinæ lucis. Unde Dionysius cap. 1. de divin. nomin. tribuit elevationi supra naturam, quod Beata illa mens Deum videant, & ait, *Eas constanter & immobiliter ad illucentem sibi radium attolli, & congruo permissarum sibi illuminationum amore, velut in altum pennis sublevari.*

Eadem veritas ratione suadet. Ut enim dicitur S. Thomas 3. contra Gent. cap. 52. Quod est proprium alicui naturæ superiori, non potest competere naturæ inferiori, nisi per actionem superioris cui est proprium. Sicut aqua non potest esse calida, nisi per actionem ignis: Sed videre Deum ut est in se, est proprium divinæ naturæ; quia operari secundum propriam formam est proprium cujuslibet operantis: Ergo non potest alia creatura pervenire ad visionem Dei ut est in se, nisi ex actione Dei eam elevantis ad hanc sublimem operationem. Ubi, ut rectè notat Ferrariensis, S. Doctor non accipit, proprium, prout excludit omne extraneum à subjecto: pro eo scilicet quod convenit alicui soli, & nulli extraneo ab ipso, sicut risibilitas est propria hominis, quia sic ratio D. Thomæ assumeret quod haberet proprium; sed accipitur, proprium, pro eo quod est connaturale alicui, secundum quod ab aliis differt. Unde sensus hujus rationis est: quod quia videre Deum per ipsam divinam essentiam est naturale Deo, ut esse calidum est connaturale igni, nulli creaturæ intellectuali convenire potest, nisi per actionem Dei confortantis, & elevantis ejus intellectum: sicut calefacere non convenit aquæ, nisi ex actione ignis in illam.

Confirmatur, & magis illustratur hæc ratio, aliâ quam ibidem habet S. Doctor. Si aliquis intellectus creatus naturaliter videret Deum, haberet connaturaliter essentiam divinam per modum formæ, & speciei intelligibilis sibi unitam: Sed hoc repugnat: Ergo &c. Majore est certa, quia, ut infra ostendemus, ad visionem Dei impossibile est, vel saltem inutilis, quæcumq; alia species, distincta ab essentia divina. Minor vero

Diff. 2. art. 8.

P

pro-

probatur. Primò quia forma alicui naturæ con-
naturalis & propria, non potest alteri commu-
nicari naturaliter, sed supernaturaliter dumtaxat; v. g. quia subsistentia increata est con-
naturalis Deo, nec potest ulli creaturæ naturaliter,
sed tantum supernaturaliter communicari: At-
qui essentia divina ut habet rationem speciei in-
telligibilis est propria forma intellectus divini,
sicut subsistentia increata est proprius terminus
naturæ divinæ: Ergo non potest ulli creaturæ
naturaliter communicari.

Secundò probatur eadem Minor: Si natura
creata peteret naturaliter uniri essentia divinæ,
ut speciei intelligibili, haberet vim naturalem
ad illam unionem, subindeque quandam effica-
ciam in essentiam divinam: nam ille qui potest
unire extrema, deberet habere dominium, & ef-
ficaciam in illa: Consequens est absurdum: Ergo
& Antecedens.

6 *Ratione
quinta.* Secunda ratio principalis nostræ conclusionis
exponitur à D. Thoma ibidem, & art. 4. hujus
questionis. Cuilibet naturæ intellectuali prop-
rium est, ut intelligat secundum modum suæ
substantiæ: Sed essentia Dei nequit quidditative
cognosci, ad modum alicujus substantiæ creatæ:
Ergo à nulla substantia intellectuali creatæ, natu-
raliter videri potest. Minor constat: Quia ef-
fentia Dei cum sit actus purus & infinitus, ac per
se subsistens, quamcumque substantiam intelli-
gentialem creatam in infinitum excedit. Major
autem in qua est difficultas, probatur primò à
D. Th. ratione à priori. Cognitio fit secundum
quod cognitum est in cognoscente: Sed cog-
nitum est in cognoscente, secundum modum cog-
noscentis, quidquid enim recipitur, ad modum re-
cipientis recipitur: Ergo cujuslibet cognoscentis
cognitio est secundum modum suæ naturæ.

Secundò eadem Major inductione ab illo de-
claratur. Quatuor enim sunt genera cognosciti-
vorum, & totidem obsectorum cognoscibilem.
In primo ordine sunt facultates sensitivæ, quæ ad
objecta solum sensibilia se extendunt. In secun-
do est anima rationalis, quæ simul est intellectu-
va, & forma corporis; & ideo videtur intra
modo suo essendi proportionata, quæ scilicet
corporea sunt quoad substantiam, & spiritualia
quoad modum, in quantum sunt à phantasmati-
bus, & conditionibus materiæ depurata, ideoque
cognoscit objectum concretum quidditati sensi-
bili, ut tamen est universale. In tertio ordine sunt
substantiæ separata à materia corporea, non tam-
en à potentialitate, & imperfectione: scilicet
Angeli, qui habent pro objecto connaturali, &
proportionato propriam substantiam, ad cujus
modum omnia cognoscunt, ut docetur in Tra-
ctatu de Angelis, & idem dicendum est de anima
rationali in statu separationis. Ultimum tandem
ordinem constituit Deus, qui cum sit suum esse,
& actus purissimus, non habet aliam speciem per
quam intelligat, nec aliud objectum motivum &
& terminativum, quam propriam essentiam, ut
Tractatu præcedenti fuse ostendimus.

7 Ex hac ergo inductione, in primis habetur,
quamlibet naturam intellectualem hoc habere
proprium, ut intelligat secundum modum suæ
substantiæ: ita quod potentia, & objectum con-
naturaliter cognitum, debeant semper esse in
eodem gradu, & genere immaterialitatis; licet
(ut infra dicemus) illud genus latitudinem ali-
quam pari possit.

Secundò habetur, quod cum Deus non sit nec

A esse possit in eodem gradu immaterialitatis, cum
aliquo intellectu creato, à nullo potest connatu-
raliter videri. Nam si improprio; quæ est inter
animam unitam corpori, & Angelum, qui est
substantia omnino spiritualis, & independens à
corpore, impedit quo minus anima possit natu-
raliter videre Angelum: à fortiori ille excessus,
& illa improprio, quæ inter essentiam divinam
& intellectum humanum, vel angelicum reperit-
tur, impedit quod homo vel Angelus possit na-
turaliter videre Deum.

Deniq; si adetur conclusio. Quidquid intel-
lectus humanus vel angelicus naturaliter de Deo
intelligit, per ejus effectus cognoscit: nos qui-
dem per sensibilia, substantiæ autem separata
per proprias essentias & quidditates: Sed effe-
ctus Dei, utpote finiti & limitati, & potentiam
Dei non adæquantes, ad quidditativam Dei co-
gnitionem non possunt nos perducere: substan-
tia etiam Angeli, quamvis sit speculum lucidissi-
mum, in quo perfectiori modo, quàm in rebus
sensibilibus, relucet divinitatis imago, est tamen
longè inferior perfectioni divinæ, ut finitum in-
finito: Ergo intellectus humanus vel angelicus,
naturæ viribus, ad quidditativam & intuitivam
Dei cognitionem pervenire nequit.

§. II

Solvuntur obiectiones.

Objicies primò: Vel Deus ut est in se, conti-
netur intra objectum adæquatum intelle-
ctus creati, vel non? Si primum dicatur, sequitur
intellectum creatum posse naturaliter videre
Deum: Nam quilibet potentia cognoscitiva,
naturaliter ferri potest in id omne quod conti-
netur intra ejus objectum adæquatum, v. g. o-
culus potest naturaliter videre omnes colores,
& auditus percipere omnes sonos. Si secundum
affirmetur, sequitur nullum intellectum crea-
tum, posse ad visionem beatificam elevari, quia
nulla potentia cognoscitiva elevari potest, ad
cognoscendum id quod non continetur intra li-
mites sui objecti adæquati: visus enim v. g. non po-
test percipere sonos, nec auditus videre colores.

Respondet cum D. Thoma 3. cont. Genr. ca. 10
§ 4. ubi virtualiter eandem sibi objectionem pro-
ponit, & dicit, quod divina substantia non sic est ex-
tra facultatem intellectus creati, quasi aliquid omnino
extraneum ab ipso, sicut est sonus à visu, vel substantia
immaterialis à sensu (nam ipsa divina substantia est pri-
mò intelligibile, & totius intelligibilis cognitionis prin-
cipium) sed est extra facultatem intellectus creati, sicut
excedens virtutem ejus, sicut excellentia sensibilia
sunt extra facultatem sensuum. Quibus verbis de-
clarat, Deum ut est in se, contineri quidem intra
objectum extensivum, & adæquate terminati-
vum intellectus creati, non tamen intra objectum
connaturale & proportionatum; & ita posse
quidem ad Dei visionem supernaturaliter elevari,
non tamen illum videre connaturaliter: Ad
hoc enim ut aliqua potentia cognoscitiva possit
connaturaliter ferri in aliquod objectum, non
solum requiritur quod illud contineatur intra
limites objecti adæquate terminativi, sed etiam
quod sit intra objectum connaturale, & propor-
tionatum. Si autem queratur, quodnam sit obje-
ctum adæquatum, seu terminativum, & obje-
ctum proportionatum, seu connaturale intelle-
ctus humani & angelici? Breviter respondeo: obje-

D. p. 2.
art. 5.

obiectum adæquatum utriusque intellectus, esse ens ut sic, analogice commune ad creatum & increatum, ad naturale & supernaturale: obiectum verò proportionatum intellectus humani, esse ens concretum quidditati sensibili, sive ens cognoscibile per conversionem ad phantasmata, quod Cajetanus, *Ens Phantasmatum* appellat: obiectum verò proportionatum intellectus angelici, est propria substantia, ad cuius modum omnia cognoscit, ut supra insinuavimus, & declarari solet in Tractatu de Angelis.

11 Obijcies secundo: Quilibet creatura potest naturaliter consequi suam beatitudinem naturalem, ut lapis centrum, & ignis locum sursum: Sed naturalis hominis beatitudo non potest consistere, nisi in clara Dei visione: Ergo illam potest homo naturaliter consequi.

12 Respondeo concessa Majori, negando Minorem: naturalis enim hominis beatitudo in clara Dei visione non consistit: cum illa non solum non possit viribus naturæ acquiri, sed nec etiam appeti, imo nec cognosci ut possibilis, ut infra ostendemus; sed in altissima quadam, & eminentissima Dei contemplatione, & cognitione abstractiva, ex rebus creatis & sensibilibus habita, ut docet Theologi 1. 2. qu. 3. Unde hæc solum beatitudinem habuisset homo in statu puræ naturæ, si in eo fuisset conditus, ut ostendemus contra *Disput. 1. art. 2.* Janfenium in Tract. de statibus humanæ.

§. III.

Resolvitur secunda difficultas, & impossibilitas substantia supernaturalis demonstratur.

13 Notandum primò, sive potius supponendum ex Tractatu de gratia: supernaturalitatem consistere in participatione quadam diminuta, alicujus perfectionis propriæ Deo, quatenus est ens à se, & ipsum esse per essentiam. Quod ut magis declaratur,

Sciendum est, Deum quatenus est ens à se, & plenitudo essendi, habere duo genera perfectionum: quædam enim sunt Dei perfectiones, quæ non possunt communicari ad extra, secundum eam rationem formalem, quæ Deo insunt; quia oporteret quod communicaretur tota essendi plenitudo, quod est impossibile. Hujusmodi autem sunt, esse à se, esse actum purum, esse simpliciter infinitum, esse trinum in personis cum una essentia, esse omnino simplicem, &c. hæc enim & similia non possunt formaliter reperiri, nisi in eo qui habet totam essendi plenitudinem. Aliæ verò sunt perfectiones, quæ possunt ad extra communicari, secundum illam rationem, quæ sunt Deo propriæ, diminutè tamè & imperfectè. Hujusmodi sunt, respicere divinam essentiam tanquam finem, & obiectum connaturale, per cognitionem vel amorem: licet enim hoc non possit reperiri in creatura, in eodem gradu perfectionis quo reperitur in Deo, quia Deus respicit seipsum tanquam obiectum connaturale, modo infinito, & omnino se adæquando, & comprehendendo (quod nulli creaturæ ob limitationem competere potest) conferri tamen potest creaturæ, ut respiciat essentiam divinam, per actus cognitionis & amoris, tanquam finem proprium, & obiectum aliquo modo connaturale. Et hoc est propriè participare id quod est proprium Deo: nam participare aliquid, est partem illius capere, & partem relinquere: ex eo verò

Tom. I.

A quod creaturæ communicatur, respicere divinam essentiam, & bonitatem increatam, tanquam obiectum, & finem connaturalem, modo tamen finito & limitato, partem capit illius quod est Deo proprium, tendentiam scilicet connaturalem in divinam essentiam, & bonitatem increatam; & partem relinquit, modum scilicet infinitatis, illimitationis, & comprehensionis, quo Deus seipsum respicit, & suam essentiam, ac bonitatem infinitam, per cognitionem & amorè adæquat. Ex quo inferes, in supernaturalitate essentialiter includi ordinem transcendentalem ad Deum ut in se est, & ut transcendit totum ordinem creatum, & creabilem, ut in Tractatu de gratia ostendemus.

Notandum secundo, aliquid posse dici supernaturale dupliciter: uno modo respectivè, & secundum quid: alio modo absolute, & simpliciter. Primo modo dicitur supernaturale, id quod est supra naturam hujus, vel illius speciei, non tamen est supra totam naturam creatam, sicut cognoscere quidditative substantias creatas separatas, est supra naturam hominis, pro isto statu: unde non potest ei competere, nisi elevetur supra suam naturam, per aliquam formam supernaturalem ei communicatam. Secundo modo aliquid dicitur supernaturale, quia est supra totam naturam creatam & creabilem, ut suscitare mortuos, justificare peccatores, convertere panem & vinum in corpus & sanguinem Christi, & similia.

Notandum tertio: Prædicamentum substantiæ in hoc distingui ab accidentibus, quod cum illud sit perfectissimum, debet esse omnibus modis completum intra suam lineam, ac proinde habere intra illam suum proprium specificativum, nec posse ab aliquo extrinseco specificari: accidentia vero cum non sint entia simpliciter, sed entis entia, hoc est affectiones substantiæ, quæ dicitur simpliciter ens, non habent suum specificativum intra propriam lineam, sed possunt speciem emendicare ab aliquo extrinseco; & ita relationes specificantur à termino; potentia, & habitus ab actibus, & actus ab objectis. His præmissis,

Dico secundo: non posse dari aliquam substantiam supernaturalem completam, cui visio beatifica sit connaturalis, & à qua lumen gloriæ dimanet tanquam proprietas. Est contra Durandum, Molinam, Ripaldam, Ariagam, & alios recentiores, quorum sententiam Vazquez *ineptam* vocat, Nazarius *temerariam*, Bannez *insignem ignorantiam*. Est tamen D. Thomæ hic articulo 5. ad 3. Capreoli, Cajetani, Ferrariensis, Ægidii, Richardi & aliorum, quos citat & sequitur Gonzalez hic disp. 26.

Probatum primo conclusio ex fundamentis præcedenti statutis. Substantia quæ connaturaliter videret Deum, deberet esse ejusdem puritatis, & immaterialitatis cum illo, quia (ut ibidem ostendimus) potentia cognoscitiva debet esse ejusdem immaterialitatis cum suo obiecto, connaturali & proportionato: Sed implicat dari creaturam, quæ sit ejusdem puritatis & immaterialitatis cum Deo, ut constat: Ergo implicat dari creaturam, quæ connaturaliter illū videat.

Confirmatur: Quilibet natura intellectualis attingit suum obiectum connaturale & proportionatum, ad modum propriæ substantiæ, ut ibidem demonstravimus: Sed repugnat dari aliquam creaturam, quæ cognoscat Deum, ut in se est, ad modum propriæ substantiæ: Deus enim est suum esse, actus purus, & infinite immaterialis; quæ-

libet autem substantia creata, vel creabilis; est finita, & potentialitati admixta: Ergo repugnat dari aliquam creaturam intellectualem, quæ connaturaliter Deum videat.

¹⁹ Probatur secundo conclusio ratione D. Thomæ hic art. 5. ad 3. ubi sic discurret: *Dispositio ad formam ignis non potest esse naturalis nisi habenti formam ignis: unde lumen gloriæ non potest esse naturale creaturæ, nisi creaturæ esset nature divinæ, quod est impossibile.* Ex quibus verbis hæc potest formari ratio. Implicat quod ultima dispositio ad aliquam formam, sit connaturalis, nisi habenti talem formam: Sed lumen gloriæ est ultima dispositio ad essentiam divinam, ut est forma intelligibilis: Ergo implicat quod sit connaturale, nisi illi cui est naturale habere talem formam, scilicet Deo.

²⁰ Confirmatur & magis declaratur hæc ratio: Illi cui esset naturale lumen gloriæ, debita esset naturaliter unio essentia divinæ in ratione speciei intelligibilis; cum lumen gloriæ sit ultima dispositio ad illam, sicut calor ut octo est ultima dispositio ad formam ignis: Sed implicat quod huiusmodi unio sit debita naturaliter alicui substantiæ creatæ, quia forma increata, & infinita, non potest esse connaturaliter debita substantiæ creatæ & finitæ: Ergo implicat dari aliquam substantiam creatam, cui lumen gloriæ sit connaturale.

²¹ Probatur tertio conclusio aliâ ratione fundamentali. Operatio quæ simpliciter & absolute est supernaturalis, nulli creaturæ existenti, aut possibili, potest esse connaturalis, & proportionata: At visio beatifica est operatio simpliciter, & absolute supernaturalis: Ergo nulli creaturæ existenti vel possibili connaturalis esse potest. Major constat ex secundo notabili: illud enim dicitur supernaturale simpliciter, & absolute, quod transcendit vires, & existentiam totius naturæ creatæ, & creabilis. Minor verò patet ex primo: Nam supernaturalitas simpliciter & absolute sumpta, consistit in participatione alicujus perfectionis Deo propriæ, in quantum est ens à se, & ipsum esse per essentiam, ut ibidem exposuimus: Atqui respicere divinam essentiam, tanquam objectum connaturale, per cognitionem vel amorem est proprium Deo, eique conveniens, quatenus est ens à se, ipsumque esse per essentiam: Ergo visio beatifica est operatio simpliciter & absolute supernaturalis.

²² Confirmatur: Si esset possibilis aliqua substantia intellectualis, cui visio beatifica esset connaturalis, & à qua lumen gloriæ dimanaret tanquam proprietas, sequeretur visionem beatificam non esse simpliciter & absolute supernaturalem, sed respectivè tantum, & secundum quid, eoque ferè modo, quo volare dicitur supernaturale respectu hominis: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur: Illud dicitur supernaturale simpliciter, quod transcendit totam naturam creatam, & creabilem: Atqui si esset possibilis aliqua creatura, cui visio beatifica esset connaturalis, illa non excederet vires totius naturæ creabilis: Ergo non esset simpliciter, sed tantum secundum quid supernaturale, per respectum scilicet ad naturas jam productas, & existentes. Ex quo ulterius sequeretur, quod visio beatifica esset in statu præternaturali, & quasi monstruoso, quia cum posset habere subiectum inhaesionis connaturale, illò caret. Sicut si intellectus Angeli possibilis, poneretur in substantia Angeli creati, esset in statu

præternaturali, & quasi violento; quia non conjungeretur substantiæ illius Angeli, à qua connaturaliter deberet dimanare.

Denique suadetur conclusio: Ens supernaturale specificatur ex ordine transcendentali, quæ dicit ad Deum, ut in se est, & ut transcendit totum ordinem creaturæ, & creabilem, ut in primo notabili ostendimus: At nulla potest dari substantia completa, quæ specificetur ex ordine transcendentali ad Deum, ut in se est: Ergo nulla potest dari substantia completa supernaturalis. Minor constat ex tertio notabili: ut enim ibidem exposuimus, in hoc distinguitur substantia ab accidentibus, quæ illa cum sit ens perfectum, & completum, habet totum suum specificativum intra propriam lineam, nec potest speciem emendicare ab aliquo extrinseco: accidentia verò cum sint entis entia, & affectiones substantiæ, specificari possunt ab aliquo extrinseco, quod tanquam objectum, vel terminum, aut alio consimili modo respiciant.

Dixi autem, *substantia completa*, quia non est contra rationem substantiæ incompletæ essentialiter ordinari ad aliquid extrinsecum, materia enim respicit essentialiter formam, & forma materiam, & substantia, ac existentia naturam quam terminant. Unde hæc ratio solum demonstrat impossibilitatem substantiæ supernaturalis completæ. An verò sit possibilis, vel de facto detur, inter Verbum Divinum, & humanitatem assumptam, modus substantialis unionis entitativæ supernaturalis, in Tractatu de Incarnatione discutietur.

§. IV.

Aliis rationibus eadem veritas suadetur.

²⁴ Primum argumentum sumitur ex illis verbis Apostoli 1. ad Tim. 6. *Qui lucem habitat inaccessibleem*: quæ verba absolute prolata, satis indicant, quod Deus, ob summam suam elevationem est invisibilis, & inaccessibleis cuiuscumque creaturæ, & quod nulli extraneo à Deo, per se, & ex propriis viribus, parere potest, & esse manifesta lux increata divinitatis, hoc est essentia Dei; alioquin si aliqua substantia creabilis posset ex se & ex propriis viribus ad illam pervenire, non esset omnino inaccessibleis: sicut si possibilis esset aliqua creatura, quæ Deum comprehenderet, ille non posset dici omnino incomprehensibilis.

Neque valet si dicas, hac ratione probari, quod Deus esset invisibilis, & inaccessibleis, etiam intellectui beato, lumine gloriæ perfuso, quia totum illud compositum creatura est. Non valet inquam: quæ ut Deus absolute dicatur invisibilis, & inaccessibleis, sufficit quod nulla creatura possit per vires suas naturales ad illum accedere; quamvis Deus possit accessum ad se illi dare, seque illi visibilem facere per auxilium suæ omnipotentia: sicut civitas non desineret dici absolute inaccessibleis, si non nisi ipsa volente, & juvante, nullus posset ad illam accedere.

²⁵ Secundum argumentum potest sic proponi: Per visionem beatificam homines, & Angeli constituuntur Filii Dei: per illam enim maxime Deo uniantur, & gratia sanctificans, quæ est divinæ naturæ participatio, per eam ultimo perficitur, & consummatur. Unde Apostolus ad Roman. 8. *Nos ipsi primitivis spiritibus habentes intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes: neque filia-*

filiationem gloriae, quae excedit statum adoptionis & filiationis viae. Sed nulla potest dari creatura, quae naturaliter sit filia Dei: Ergo nulla est possibilis, cui visio beatifica sit connaturalis. Minor probatur: Filiatio Dei, vel est naturalis, vel adoptiva? Sed neutra potest naturaliter ulli pars creaturae competere. Ergo nulla potest dari creatura, quae naturaliter sit Dei filia. Minor quantum ad primam partem patet, quia filius naturalis debet esse ejusdem naturae cum patre, aut naturae non extraneae: At omnis creatura est naturae extraneae à Deo: Ergo nulla creatura potest esse filia Dei, filiatione naturali. Probatur verò quantum ad secundam. Ex institutione, titulo de adoptione, requiritur quod adoptivus ex indulgentia tantum, & beneficio extraordinario habeat jus ad hereditatem; & ex Concilio Francofordiensi, in sacrosyllabo, adoptivus haec duo debet habere: primum ut sit alienus ei à quo adoptatur: secundum, ut adoptio ei per gratiam, & ex indulgentia tribuatur: At creatura de qua disputamus, esset naturaliter videns Deum: Ergo non ex gratuita adoptione.

26 Tertium argumentum: Beati videntes Deum, cum sint ejus filii, sunt etiam ejus haeredes: juxta illud Pauli ad Rom. 8. *Si filii, & haeredes.* Item cum ei intimè conjungantur per charitatem, sunt ejus sponsae, Apocal. 21. *Sedent in ejus Throno,* Apoc. 3. & recumbunt in eadem mensa, Lucae 22. Atqui repugnat quòd ulla creatura sit naturaliter haeres Dei, ejus sponsa, sedens in ejus Throno, ac recumbens in ejus mensa: quia omnis creatura, etiam possibilis, est naturaliter, & ex sua origine Dei serva; cum talis servitus in creatione fundetur: servus autem non est naturaliter haeres domini sui, & serva non potest naturali ordine esse sponsa; nec famulus, nisi gratuito vocatus, potest sedere & recumbere cum domino suo in eadem mensa: Ergo nulli creaturae visio beata potest esse connaturalis.

Hoc argumentum insinuat Cyrillus libro 1. in Joan. cap. 10. ubi sic ait: *Creata quippe & serva natura ad res supernaturales vocatur solo nutu ac voluntate Patris: Filius autem & Deus & Dominus, non Dei ac Patris nutu, nec eius voluntate id habet quòd Deus sit, sed cum ex ipsa substantia Patris esset, proprium eius bonum secundum naturam sibi asserit.* Ecce idem cap. 8. arguens contra quosdam haereticos, affirmantes Christum esse creaturam, ait: *Si fatentur supernaturalia bona ei substantialiter inesse, ne coniungant ei naturaliter creaturam.* Id est non putent eum esse creaturam, si credunt bona supernaturalia ipsi inesse naturaliter.

27 Quartum argumentum: Substantia supernaturalis, quae connaturaliter videt Deum, contineret propria & naturali virtute gratiam justificantem: Sed repugnat dari creaturam, quae propria & naturali virtute gratiam justificantem contineat: Ergo repugnat dari substantiam supernaturalem. Major videtur certa: quia tali creaturae deberetur tanquam proprietates naturalis gratia sanctificans aequae ac lumen gloriae, & visio beatifica: Ergo virtute propria & principali gratiam justificantem contineret. Minor verò probatur: Gratia sanctificans est participatio naturae divinae: Sed participatio naturae divinae continetur in solo Deo, ut causa principali, cum nulla natura inferior possit principaliter continere participationem superioris: Ergo nul-

la creatura potest propria & naturali virtute continere gratiam sanctificantem.

Addo quod si daretur aliqua creatura, quae virtute propria & principali gratiam sanctificantem contineret, illa posset alias principaliter iustificare, ac proinde deificare: sicut ignis & sol possunt alia à se calefacere, & illuminare, quia connaturaliter, & virtute propria, & principali continent lucem & calorem: Consequens est falsum, & repugnans doctrinae Sanctorum Patrum: Ergo & Antecedens. Minor probatur ex Cyrillo, libro *Quòd Spiritus sit Deus*, ubi sic discurret: *Si Spiritus deificet, quomodo erit creatura, & non magis Deus, utpote deificus? Quae illatio nulla esset, si Spiritus Sanctus posset iustificare, & deificare, & tamen esse creatura: Unde Augustinus libro 1. de peccat. merit. cap. 14. *Quisquis ausus fuerit dicere, iustifico te: consequens est ut dicat etiam, crede in me. Quare concludit, quod sicut non est credendum nisi in solum Deum, ita illum solum principaliter iustificare posse.**

28 Quintum argumentum. Si daretur aliqua creatura, quae connaturaliter videret Deum, illa esset ex natura sua impeccabilis: Sed repugnat dari creaturam impeccabilem ex natura sua: Ergo & quae naturaliter videret Deum. Major constat: tum quia impeccabilitas est necessario connexa cum Dei visione: tum etiam quia illa creatura, quae naturaliter videret Deum, esset substantialiter ejusdem ordinis, & ejusdem, aut majoris perfectionis, quam sint habitus supernaturales infusi: unde sicut repugnat fidei infusa subesse falsum, & gratiae, & charitati, cum peccato conjungi: ita & illi creaturae repugnaret esse cum peccato. Minor autem in qua est difficultas, probatur ex Sanctis Patribus, qui passim affirmant, solum Deum esse ex natura impeccabilem: cetera verò eo ipso quòd ex nihilo sunt, vel quòd non sunt summè bona, peccare posse: Sic Augustinus libro 12. de Civit. cap. 1. ubi docet, eo ipso quòd liberum arbitrium produci- tur ex nihilo, esse ex natura sua defectibile, & peccabile. Idem asserit Fulgentius de fide ad Petrum cap. 3. ubi sic discurret: *Deus quia summè bonus est, dedit omnibus naturis quas fecit ut bonae sint: non tamen tantum bonae, quantum creator omnium bonorum, qui non solum summè bonus, sed etiam summum atque incommutabile bonum est, quia etiam bonum est; nullum habens defectum, quia non ex nihilo factum, nullum habens profectum, quia nullum habens initium. Ideo quippe natura à Deo facta proficere possunt, quia esse experant: ideo desicere, quia ex nihilo facta sunt. Ad defectum eas conditio ducit originis, ad profectum verò provehit operatio creatoris.* Item Gregorius Magnus libro 5. Moralium cap. 25. haec scribit: *Omnis quippe creatura, quia ex nihilo facta est, & per semetipsum ad nihilum tendit, non stare habet, sed desicere: scilicet per peccatum.* Denique Anselmus Boso quarenti, cur Deus non condidit homines & Angelos impeccabiles? Respondet: *Quia non potuit, neque debuit fieri, ut unusquisque eorum esset idem ipse qui Deus.*

Sextum argumentum. Videntes Deum, vident quamplurima consilia Dei libera, ut constabit ex infra dicendis: Sed Scriptura docet, repugnare quòd creatura naturaliter particeps consiliorum Dei, quam gratuita ejus revelatione, & manifestatione: ut enim dicit Apostolus 1. ad Corinth. 2. *Quae sunt Dei* (id est ejus consilia

& secreta) nemo novit, nisi Spiritus Dei qui in ipso est. Et in eodem capite, versu 16. citat illud Isaia 40. *Quis cognovit sensum Domini, aut quis Consiliarius eius fuit?* Id est, quae creatura à seipsa cognoscit consilia Dei, nisi Deus per Spiritum Sanctum ea reveler?

- 30 Confirmatur: Si possibilis esset intellectus naturaliter aequivalens in perfectione intelligendi, intellectui beato, lumine gloriae perfuso; à fortiori posset dari intellectus creatus, qui naturali sua vi aequivaleret intellectui Prophetæ, lumine prophetiæ illustrato: Sed hoc repugnat: Ergo & illud. Major constat, Minor probatur. Si posset dari intellectus creatus, qui naturali sua vi aequivaleret intellectui Prophetæ, lumine prophetiæ illustrato, posset dari creatura, quæ naturaliter, & seclusa Dei revelatione, futura contingentiæ, & libera præsciret: Sed hoc repugnat Scripturæ, & Sanctis Patribus, qui docent præscientiam futurorum esse certissimum, ac præcipuum divinitatis argumentum, juxta illud Isaia 41. *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia Dei estis vos;* & illud Tertulliani in Apologet. cap. 20. *Idoneum opinor testimonium divinitatis, veritas divinationis.*

§. V.

Dilauntur argumenta Adversariorum.

- 31 Objicies primò cum Scoto. Ideò D. Thomas, & ejus Discipuli, negant aliquem intellectum creatum, aut creabilem, posse connaturaliter videre Deum, quia modus essendi Dei excedit modum essendi cujuslibet substantiæ, & intellectus creati, aut creabilis, cum Deo sit suum esse, actus purus, & infinite immaterialis; & quilibet substantia creata, aut creabilis sit potentialitati admixta: Sed hæc ratio non concludit: Ergo ruit præcipuum fundamentum D. Thomæ. Major constat ex supra dictis, Minor probatur tripliciter. Primò quia intellectus creatus lumine gloriae perfusus, connaturaliter videt Deum; cum lumen gloriae sit participatio divinæ intellectualitatis, quæ habet essentiam divinam pro objecto connaturali: Sed intellectus creatus lumine gloriae perfusus, non est actus purus, nec suum esse, nec ejusdem immaterialitatis cum Deo: Ergo & c.

Secundò, Oculus corporeus videt cælos incorruptibiles, cum tamen ipse sit corruptibilis: Ergo potentia, & objectum connaturaliter cognitum non debent convenire in eodem gradu perfectionis, & immaterialitatis.

Tertiò, Angelus inferior quidditative cognoscit superiorem, licet non sit ejusdem perfectionis, & immaterialitatis cum illo: Ergo pariter intellectus creatus poterit quidditative Deum cognoscere, quamvis ipsum in perfectione & immaterialitate adæquare nequeat.

- 32 Respondeo concessâ Majori, negando Minorem, ad cuius primam probationem nego paritatem: quia valde diversa est ratio de intellectu creato, aut creabili, & de lumine gloriae: cum enim quilibet intellectus creatus, aut creabilis, procedat ut proprietas alicujus substantiæ spiritalis, petit illam habere pro objecto connaturali & proportionato, & esse ejusdem immaterialitatis cum illa. At verò lumen gloriae, non inest intellectui beato, per modum proprietatis ab illo connaturaliter dimanantis, sed per mo-

dum qualitatis, & virtutis instrumentariæ ipsum elevantis; & ideò non debet proportionari, & accommodari subiecto quod elevat, sed potius objecto ad quod elevat.

Addo quod, longè major proportio requiritur, ut connaturaliter Deus à creatura videatur, quàm ut ad id elevetur per lumen supernaturale; illud enim non debet esse vis omnino connaturaliter attingens objectum, sed debet se habere per modum virtutis instrumentariæ, & elevantis, seu participationis intellectus superioris.

Ad secundam probationem ejusdem Minoris respondeo, quòd licet oculus corporeus videat cælum, quod est incorruptibile, non tamen videt illud formaliter, & reduplicative, quatenus est incorruptibile, sed solum quatenus est lucidum & coloratum, sub qua tantum ratione pertinet ad objectum formale, & specificativum potentia visiva. Quare illa instantia Scoti non est ad propositum, nec infringit efficaciam rationis D. Thomæ, qui solum intendit, objectum ut formaliter cognitum, modo essendi cognoscendis debere proportionari.

Ad tertiam instantiam dicendum est, Angelum superiorem & inferiorem, habere eundem modum essendi, & eundem gradum immaterialitatis: nam omnes Angeli carent materiâ, & compositione physica, & habent compositionem ex essentia & existentia: Neque verò omnimoda æqualitas inter cognoscens & cognitum, ad cognitionem quidditativam requiritur, sed sufficit identitas gradus, & ordinis. At nullus intellectus creatus, vel creabilis, pervenire potest ad eundem gradum immaterialitatis cum Deo, qui est suum esse, & actus purus.

Objicies secundo: Deus potest creare intellectum, qui si sua naturali adæquet virtutem intellectus beati, lumine gloriae perfusi: Ergo & qui naturaliter Deum videat. Consequentia patet; aliàs enim non adæquaret virtutem intellectus beati: Antecedens verò probatur. Virtus intellectus beati, lumine gloriae perfusi, est finitæ perfectionis, & activitatis: Ergo cum dato quocunque intellectu finito, Deus possit perfectiorem producere, nulla videtur esse repugnantia, quod Deus producat intellectum, virtute sua naturali adæquantem, vel superantem virtutem & activitatem intellectus beati, lumine gloriae instructi.

Respondeo negando Antecedens, ad cuius probationem, concessò Antecedente, nego Consequentiam: licet enim intellectus beatus, lumine gloriae perfusus, sit aliquod compositum finitæ perfectionis, & activitatis; non sequitur tamen, Deum posse creare aliquem intellectum, qui vi sua naturali adæquet ejus perfectionem & activitatem: quia res ordinis inferioris, quantumcumq; intra illum ordinem perficiatur, nunquam potest pertingere ad perfectionem alterius ordinis superioris. Quantumcumque enim creatura materialis & corporea perficiatur, nunquam tamen poterit pertingere ad perfectionem Angeli. Item quantumcumque augeatur amor Dei naturalis, nunquam pervenire poterit ad perfectionem charitatis, & amoris supernaturalis. Denique quantumcumque perficiatur certitudo scientiæ naturalis, nunquam pertinet ad certitudinem fidei, vel prophetiæ, aut alterius luminis supernaturalis. Unde rectè dixit Cajetanus, quod unum individuum superioris ordinis æquivalet, imò & superat infinita individua ordinis inferioris.

inferioris. Et si hoc argumentum aliquod concluderet, probaret etiam posse dari intellectum, qui naturali sua virtute consilia Dei, ejusque decreta libera cognosceret: quia similiter intellectus Prophetæ lumine prophetico illustratus, est compositum finitæ perfectionis & activitatis: quod Scripturæ, & SS. Patridus repugnare ostendimus in fine §. præcedentis.

35 Obijcies tertio cum Molinæ: Non repugnat creati à Deo substantiam supernaturalem: Sed illa connaturaliter videret Deum, quia ab illa dimanaret lumen gloriæ tanquam proprietas: Ergo non implicat dari aliquam substantiam intellectualem quæ connaturaliter videat Deum. Minor patet, Major autem in qua est difficultas, multipliciter suadetur. Primo quia potest dari, & secundum probabilem sententiam datur modus substantialis unionis inter Verbum & humanitatem assumptam, quod illa extrema substantialiter conjunguntur: Ergo etiam poterit produci à Deo substantia supernaturalis.

Secundo, Divina attributa participantur à creaturis, v. g. sapientia divina participantur à creatura, & divinus amor à charitate: Ergo similiter poterit participari à creatura ratio divinæ substantiæ; & ita, sicut datur sapientia supernaturalis creatura, ita potest dari substantia creata supernaturalis.

Tertio, Substantia creata supernaturalis non repugnat eâ ratione quæ est substantia; nam substantia divina est supernaturalis: nec eâ ratione quæ est creata: gratia enim, charitas, & lumen gloriæ, quæ sunt supernaturalia, entia creata sunt: nec ex parte utriusque simul sumpti, quia non potest esse repugnantia in conjunctione duorum, nisi se teneat ex parte alicujus extremi: Ergo ex nullo capite repugnat.

Denique, Omne accidens dicit ordinem ad aliquod subiectum sibi proprium, & connaturale: Sed accidentia ordinis supernaturalis non possunt habere aliud subiectum connaturale, quam substantiam supernaturalem creatam: Ergo illa est possibilis. Minor probatur: Accidentia supernaturalia, ut charitas, lumen gloriæ, & similia, non respiciunt aliquam substantiam creatam ordinis naturalis, tanquam propriam & connaturale subiectum, ut constat, cum inter potentiam & actum, perfectivum & perfectibile, debeat esse proportio: neque substantiam increatam Dei, cum illa sit actus purus, & incapax recipiendi accidentia: Ergo illa non possunt habere aliud subiectum sibi connaturale, quam substantiam creatam ordinis supernaturalis.

36 Respondeo negando Majorem, ad cuius primam probationem, dato Antecedente, negatur Consequentia, & paritas. Ratio disparitatis est, quia licet modus substantialis unionis habeat esse per se, id est non in alio inhære: nihilominus quia hujusmodi esse per se non est completum, sed incompletum, & modale, ideo per habitudinem ad extrinsecum specificari potest. Substantia autem creata, cum intra suam lineam sit completa, non potest specificari per habitudinem ad aliquid extrinsecum, nec consequenter esse supernaturalis: quia (ut supra ostendimus) supernaturalitas formaliter consistit in habitudine ad Deum, ut est in se, & ut transcendit totum ordinem creaturæ, & creabilem.

37 Ad secundam probationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam: licet enim non solim divina attributa, sed etiam Dei substan-

38 tia sit participabilis à creaturis, tam in ordine naturali, quam supernaturali: in hoc tamen differunt, quod in ordine naturali attributa participantur participatione accidentali, substantia verò; participatione substantiali: in ordine autem supernaturali tam attributa, quam substantia participantur, participatione tantum accidentali: sapientia enim supernaturalis creata, participat rationem sapientiæ divinæ, quæ est substantia; licet non participet modum essendi substantialiter: similiter gratia sanctificans est participatio substantiæ Dei, sed accidentalis: id enim quod substantialiter est in Deo, accidentaliter fit in anima participante divinam bonitatem: inquit S. Doctor 1. 2. quæst. 110. art. 2. ad 2. Quod verò possit natura divina participari substantialiter in ordine naturali, non autem supernaturali, provenit ex summa perfectione istius ordinis, habentis specificationem per ordinem ad Deum ut est in se: ordo verò naturalis non specificatur per ordinem ad Deum, etiam ut authorem nature, sed habitudo quam quælibet res naturalis dicit ad suum cogitorem, se habet solum ut quædam proprietas, vel modus quidam transcendentalis, in omni creatura imbibitus.

Ad tertiam probationem dicendum est, repugnantiam substantiæ supernaturalis, peti ex conjunctione utriusque simul; supernaturalitatis scilicet, cum ratione substantiæ; hæc enim unio est omnino impossibilis, eo quod supernaturalitas consistat in habitudine ad Deum, ut excedentem totum ordinem creaturæ & creabilem: substantiæ autem repugnet ab aliquo extrinsecò speciem emendicare, ut supra declaravimus. Ad probationem in contrarium, dicendum est, quod licet partes divini sumptæ non repugnent, conjunctum tamen ex illis repugnare potest, ut constat in chimæra: licet enim leo, draco, & capra seorsim sint possibilis, conjunctum tamen ex illis impossibile est, & chimæricum.

Ad ultimam instantiam, nego Antecedens: Licet enim omne accidens dicat ordinem ad aliquod subiectum, non tamen essentialiter respicit aliquod subiectum sibi proprium & connaturale, ut constat in accidentibus, quæ educuntur ex potentia violenta subiecti, vel quæ introducuntur per artem. Unde in rebus creatis, triplicem potentiam receptivam distinguere solent Philosophi: unam naturalem, in qua recipiuntur accidentia connaturalia subiecto, alteram violentam, in qua subiectantur accidentia contraria, & repugnantia illius nature, sicut se habet calor respectu aquæ: aliam denique obedientialem, quæ quodlibet agens subditur Deo, ad recipiendas formas ordinis supernaturalis. Accidentia ergo supernaturalia respiciunt substantiam, seu potentiam naturalem, non ut naturalis est, sed ut obedientialis, & subdita Deo, seu ut capax recipiendi influxum agentis supernaturalis.

ARTICULUS II.

An intellectus creatus possit supernaturaliter elevari ad videndum Deum?

40 **E**gimus articulo præcedenti de invisibilitate Dei per vires nature, jam demonstranda est ejus visibilitas per auxilium gratiæ, ut confutemus alium errorem aliquorum, qui (teste D. Gregorio) asserbant, beatos non videre ipsam

Lib. 18.
Moral.
cap. 28.

ipsam Dei essentiam, sed tantum excellentem quandam lucem, & claritatem à Deo emanantem, in qua apparet ut Sol in radiis, in aqua vel aëre receptis. Sciendum est (inquit) quod fuerunt nonnulli, qui Deum dixerunt, etiam in illa regione beatitudinis, in claritate quidem sua conspici, sed in natura minime videri. Quos nimirum minor inquisitionis subtilitas sefellit. Neque enim illi simplici & incommutabili essentiae aliud est claritas, & aliud natura; sed ipsa eius natura, sua claritas & ipsa claritas, natura est, &c.

Idem attribuitur Armenis, qui etiam dicebant homines beatificari in quadam claritate & fulgore Dei, non tamen ad ejus substantiæ visionem pervenire posse. Quod etiam docuit Abailardus, ut colligitur ex D. Bernardo Epist. 190. & Almaricus, cujus errores in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. confutavit S. Dominicus. Denique hunc errorem suspicantur aliqui viguisse apud antiquos Judæos, quia D. Hieronymus super caput 1. Isaia, dicit Judæos ideo interfecisse illum Prophetam, quod dixisset se vidisse Deum facie à faciem, putantes in hoc contradixisse Deo dicenti Exodi 33. Non videbit me homo & vivet. Sed incozum est, an illi senserint, Deum non videri posse in alia vita, vel solum in ista. Uthic error confutetur, & beatificæ visionis possibilitas declaratur, sit

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico igitur, Deum posse clarè videri ab intellectu creato, lumine gloriæ confortato, & elevato. Ita constat ex Concilio Florentino in litteris sanctæ unionis, ubi dicitur, animas plene purgatas intueri Deum clarè, trinum & unum sicuti est. Idem definiat antea Benedictus XI. in Extra, quæ incipit, Benedictus Deus.

Plura etiam possunt Scripturæ loca adduci, quæ Deum in alia vita clarè videri manifestè declarant. Ista nobis sufficient. Marth. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. 18. Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in Cælis est. Isaia 33. Regem in decore suo videbunt oculi eius. 1. Joan. 3. Cum apparuerit similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. 1. Corinth. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.

His Scripturæ testimoniis, quædam rationes adjungi possunt, quibus visionis beatificæ possibilitas probabiliter suaderi potest; cum enim sit supernaturalis, ratione naturali indemonstrabilis est, ut infra ostendemus. Duas assert D. Thomas hic art. 1. Prima est, quia beatitudo hominis, reipsa posita est in visione divinæ essentiae; consistit enim in altissima & perfectissima ejus operatione, quæ est operatio intellectualis: Sed homo potest consequi suam beatitudinem, alioquin esset deterioris conditionis, quam cetera creaturæ, quarum unaquæque potest ad suum finem, & beatitudinem propriam pertingere: Ergo homo potest divinam essentiam, ut in se est, intueri. Quæ ratio abstracta à celebri illa quaestione, de qua agitur in Tractatu de beatitudine, in quo nempe beatitudo hominis essentialiter consistat, in visione scilicet, vel amore, vel in utroque simul, & solum asserit (quod in omnium sententia certum

est) beatitudinem in visione Dei positam esse: si ve in ea essentialiter consistat, si ve eam necessario tantum requirat.

Hæc ratio magis declarari & illustrari potest, exponendo quâ ratione visio beatifica sit perfectissima operatio creaturæ intellectualis, & consequenter ejus beatitudo. Illa enim est perfectissima operatio creaturæ intellectualis, quæ est participatio majoris excellentiæ divinæ, quæ plus gloriæ confert Deo, & plus nobilitatis & perfectionis ipsi creaturæ: Sed visio beatifica habet illas condiciones: Ergo est perfectissima operatio creaturæ intellectualis Major constat, Minor verò quantum ad singulas partes declaratur. Et in primis quod visio beatifica sit participatio majoris excellentiæ divinæ, constat ex eo quod illa participat divinū intelligere, quod majorem exprimit in Deo perfectionem, quam volitio, & alia attributa, ut supra ostendimus, agendo de constitutivo divinæ naturæ. Deinde cognitio clara & intuitiva Dei magis illum honorat, quam amor noster; etenim per amorem damus nos Deo, per visionem beatam illum cognoscimus, ejusque perfectiones, & attributa manifestamus: magis autem honoratur Deus per claræ manifestationem suarum perfectionum, quam per oblationem honorum creaturæ. Sicut si plebeius Imperatorem in cognitum manifestaret toti urbi, aut imperio, magis illum honoraret, & plus gloriæ ei conferret, quam si domunculam suam & tugurium ei offerret: secus autem est de cognitione hujus vite, illa enim cum sit imperfectissima, & procedens per conceptus inadæquatos, communes, & confusos, magis deprimat Deum, quam extollat: unde cognitio Dei in via non est ita perfecta, sicut ejus amor: contra verò in patria cognitio in perfectione, & nobilitate superat amorem, ut in Tractatu de beatitudine fusè ostendemus.

Quod autem per visionem beatificam quam adveniat perfectionis creaturæ, quam per plurimum aliam operationem, & declarat D. Thomas hic art. 1. ex eo quod in illo est ultima perfectio creaturæ rationalis, quod est ei principium essendi: in tantum enim unumquodque perfectum est, in quantum ad suum principium attingit. Unde Picus Mirandulani definit beatitudinem, reditum creaturæ ad suum principium: perfecta autem conjunctio intellectualis creaturæ ad suum principium fit per claræ Dei visionem, per quam Deus immediate unitur intellectui creato, per modum formæ, & speciei intelligibilis; & à qua dimanat amor beatificus, per quem etiam homo intimè Deo conjungitur, & ad suum redit principium, à quo per creationem exierat, ut eleganter declarat Marfilii Ficinus in convivio Platonis cap. 21. his verbis: Qui Deum vero amore profectus fuerit, Deum inveniet, & se in Deo recuperabit, quia ad suam per quam creatus est redibit ideam, ubi rursus reformabitur, quia idea sua perpetuo coheret. Ideo quisquis nostrum in terris, à Deo separatus est, non verus est homo, sed semihomo; cum à sui idea sit, formaque distinctus.

Secunda ratio D. Thomæ sumitur ex eo quod in homine est naturale desiderium videndi primam causam, cum intuetur ejus effectus: unde cum illud desiderium, utpote à natura inditum, frustrari non possit, saltem in omnibus, dicendum est, intellectum creatum, usque ad ipsam Dei visionem, posse pertingere.

Cui

Cui rationi alia etiam probabilis adungi potest. Licet enim divina essentia sit obiectum improprietate, & excedens vires naturales intellectus creati, coninetur tamen intra obiectum ejus adaequatum, & extensivum, ut antea declaravimus: unde licet in creatura intellectu alio non sit potentia naturalis ad Dei visionem, ei tamen inest potentia obedientialis, seu non repugnancia, ut ad illam elevari.

Confirmatur: Quoties aliqua potentia potest imperfecto modo aliquod obiectum attingere, non repugnat eam elevari ad illud perfecte cognoscendum: ut constat in potentia visiva noctuae, quae, quia imperfecte tamen Solis videre potest, majoribus viribus confortata, Solem ipsum perfecte potest intueri. Ergo cum intellectus creatus ratione suae amplitudinis, & universalitatis respiciat ens ut sic, Deo & creaturis analogice commune, & naturaliter Deum, saltem imperfecte & abstractive, cognoscere possit: nulla est repugnancia, sed potius summa convenientia, quod ad claram & intuitivam Dei visionem elevari; cum ad hoc praecipuum conditus sit homo, ut Deum perfecte cognoscat, & diligat. Unde haec summa amplitudo, & capacitas naturae intellectualis, quae respicit ens ut sic, & bonum universale, est praecipua ejus excellentia, radix suae felicitatis, ac veluti ansa, qua ad Deum apprehenditur, & ad claram ejus visionem elevari.

§. I.

Solvuntur objectiones.

Objectiones primò: Deus in Scriptura saepe dicitur invisibilis: ut 1. ad Timoth. 3, Regi saeculorum immortalis, & invisibilis. Et ibidem in cap. 6. Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest. Joan. 1. Deum nemo vidit unquam: Ergo nullus intellectus creatus ad claram Dei visionem elevari potest. Probatur Consequentia. Quia Jerem. 32, Deus dicitur in comprehensibilis, inferunt Theologi, illum à nullo intellectu creato posse comprehendi: Ergo similiter ex eo, quod Scriptura dicat illum esse invisibilem, recte inferunt, ipsam à nulla creatura intellectuam posse videri. Unde 2. Petri 1, dicitur in quem desiderant Angeli prospicere: desiderium autem est de re nondum habita & possessa; in quo à fruitione, & delectatione distinguitur, quae circa eorum praesens, & adeptum versantur.

Respondeo, quod quando in Scriptura Deus dicitur invisibilis, vel à nullo hominum posse videri, hoc debet intelligi vel de visione corporea, vel de intellectu per vires naturae habita, vel de comprehensiva, vel denique ad visionem, quae habeatur in hac vita mortali. Unde ad illud, quod additur, neganda est paritas: ratio autem disparitatis est, quia nullibi in Scriptura dicitur, quod Deus sit comprehensibilis à creatura; asseritur tamen varijs in locis, supra à nobis relatis, quod ab illa videri potest, & quod de facto videtur à Beatis in patria; sicque ut omnia cohaereant, cum dicitur invisibilis, hoc debet necessario exponi aliquo ex his quatuor modis jam relatis.

Ad illud verò, quod de Angelis 2. Petri dicitur, respondet D. Gregorius libro 18. moralium cap. 29. his verbis: Sed quia de Deo per primum Ecclesiae praedicatorum dicitur: In quem desiderant Angeli

prospicere, sunt nonnulli, qui nequaquam Deum videre, vel Angelos suspiciantur; & tamen dictum per veritatis sententiam scimus: Angelos eorum in caelis semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est. Nunquid ergo aliud veritas, aliud praedicator insonat veritatis? Sed si sententia utraque confertur, quia sibi nequaquam discordet agnoscitur. Deum quippe Angeli & vident, & videre desiderant; & sicut intueri, & intuentur. Si enim sic videre desiderant, ut effectu desiderij sui minimè perficiantur, desiderium sine fructu anxietatem habet, & anxietas poenam. Beati verò Angeli ab omnipotente anxietatè longe sunt, quia nunquam simul poena, & beatitudo conveniunt. Rursum cum eos dicimus Dei visionem satari, quia & Psalmista ait: Satiabor dum manifestabitur gloria tua: Considerandum nobis est, quoniam satietatem solet fastidium subsequi. Ut ergo rectè sibi utraque conveniant, dicat veritas: Quia semper vident: dicat praedicator egregius: Quia semper videre desiderant. Ne enim si in desiderio anxietas, desiderantes satiantur: ne autem si in satietate fastidium, satietati desiderant. Et desiderant igitur sine labore, quia desiderium satietas comitatur, & satiantur sine fastidio, quia ipsa satietas ex desiderio semper accenditur. Sic quoque & nos eriemus, quando ad ipsum fontem vitae venerimus. Eris nobis delectabiliter impressa simul sitis, atque satietas. Sed longe abest à ista sitis necessitas, longe à satietate fastidium: quia & sitientes satiabimur, & satiati sitiemus.

Objectiones secundò: D. Chryostomus homilia 4. in Joannem dicit: Ipsum, quod est Deus, non Num Propheza, sed nec Angeli viderunt, neque Archangeli: quod enim creabilis est natura, qualiter videre poterit quod increabile est? Idem repetit in pluribus homilijs contra Anomæos, ubi passim dicit, Deum non videri ab aliquo intellectu, etiam Angelico.

Respondet D. Thomas hic articulo 1. ad 1. ad D. Chryostomum loqui de visione comprehensionis, nam statim subdit: Visionem dicitur certissimam Patris considerationem, & comprehensionem tantam, quantam Pater habet de Filio. Sed hanc responsum rejicit Valquez hic disputatione 37. capite 2. & 3. quia (inquit) Anomæi, contra quos agit Chryostomus, non asserbant, Deum comprehensive cognosci in hac vita: neque enim existimandum est, ita amentem fuisse Eunomium, ut voluisset sibi attribueret infinitam scientiam, quam habet Deus, quantum ad modum cognoscendi, sed solum quantum ad rem cognitam: Ergo cum Chryostomus negat illam, quam asserbat Eunomius, non comprehensive negat, sed quidditativam. Addit Suarez libro secundo de attributis negativis capite septimo difficiliorem locum ex ipso Chryostomo in eadem homilia, in qua ait: Angelos vidisse quidem Deum in natura assumpta, nam antea non videbant: qui locus exponi non potest de visione comprehensive; nam Angeli post assumptam naturam, Deum non comprehenderunt. Denique Valquez, ubi supra multos alios Patres numerat cum Chryostomo: scilicet Hieronymum, Epiphanium, Theodoretum, Theophylactum, utrumque Cyrillum, Nyssenum, Eutymium, Primasium, & alios, qui loquuntur sicut Chryostomus, & concludit, quod si sincere loqui velimus, vix possumus sanctos illos Patres in bonum sensum interpretari.

Sed mirum est, quod ille author malit Eunomium, & alios haereticos ab insania excusare, quam SS Patres ab errore abolvere: praesertim Chryostomum, totius Ecclesiae (ut loquitur Innocen-

Epist. 30. nocentius I. *patrem, & lamen, & propugnaculum.* A Porro ut manifestè constet, quantum ille in hoc excellit, & quam legitima, ac genuina sit D. Thomæ interpretatio, duobus viter hic demonstranda sunt. Primum est, Eunomium, & alios Anomæos, se verà incidisse in eam dementiam, ut cognitionem comprehensivam Dei sibi arrogaverint, & asseruerint, se ita perfectè cognoscere Deum, sicut Deus scriptum intelligit. Secundum est, Chrysostomum, in quem præcipuè invehitur Vasquez, pluribus in locis admittere claram Dei visionem in seipso, pro alia vita.

Primum horum constat ex Theodoro libro 4. Hæretic. fabul. tit. de Eunomio, ubi sic ait: B *Ausus est dicere Eunomius, se nihil de rebus divinis ignorare, sed ipsam Dei substantiam exactè scire, eandemque habere de Deo cognitionem, quam ipse Deus de seipso habet, &c.* Idem testatur Socrates libro 1. histor. cap. 7. ubi inducens Eunomium, & Anomæos loquentes, sic inquit: *Deus de sua ipsius essentia nihil plus intelligit, quam nos, neque ipsi est magis cognita, & perfectæ, quam nobis.* Item Hieronymus super caput II. Matthæi ad illa verba, *nemo novit Patrem nisi Pater: Erubescat* (inquit) *Eunomius, tantam sibi notitiam Patris & Filii, quantum aliter inter se habent, jactans se habere.* Denique ipsemet Chrysostomus quinque homilij, quas scripsit adversus Anomæos, passim eos stolidos, & amentes appellat, Ex quibus constat, Vasquem, cum dixit, Eunomium non fuisse ita amentem, ut comprehensivam Dei notitiam sibi arrogare voluerit, omnino sine fundamento locutum, & contra riam insignes Patres, qui circa ipsa Eunomij tempora floruerunt, & multo melius, quam ille Author, eius hæresin cognoverunt.

32. Quod autem Chrysostomus pluribus in locis simpliciter admittat visionem Dei claram pro alia vita, constat ex homil. 3. in epist. ad Philip. & ex 69. ad populum, & ex epist. 5. ad Theodorum lapsam: ubi asserit, *Beatos Regem ipsum (scilicet Deum) contueri non per introitum, non per antrum, non per speculum, sed facie ad faciem, non per fidem, sed per speciem.* Idem etiam docet Basiliius in expositione psalmi 33, ubi dicit: *Nos, postquam filij resurrectionis erimus, tunc nosse Deum facie ad faciem dignabimur, sicut Angeli nunc vident ipsum.* Et certè, si in illis SS. Patribus non fuisset cognitio possibilitatis visionis beatificæ, non fuisset in illis virtus spei, spes enim versatur circa claram Dei visionem, tanquam circa objectum primum, ac proinde stare non potest, si illa credatur impossibilis.

33. Ad locum verò, quem Suarez refert ex Chrysostomo, facile responderet, sanctum illum Doctorem ibi manifestè loqui de visione Dei, non in propria natura, sed in natura assumpta, cuius Angeli non solum habentur visionem, sed etiam comprehensionem, non quidem ipsius Dei, sed ipsius naturæ assumptæ; si quidem humanitatem comprehendebant.

Hæc dicta sint in defensionem magni Chrysostomi, de quo sic loquitur Innocentius I. Epistola 30. quæ habetur tomo 1. Concil. *Affligor de eis, qui sapientissimâ, spiritali, & divinâ doctrinâ, & institutione eius orbat, fame verbi Dei conciantur. Non enim Ecclesia tantum Constantinopolitana, mellita illius lingua jacturam fecit, sed orbis sub sole totus, ad orbitatem reductus est, viro tam divino amisso.* Ecce huius viri doctrinam,

Vasquez noluit ab errore excusare, nec manifestam eius expositionem admittere.

Objicies tertio: Visio quidditativa Dei, non potest non esse infinita: Sed infinitam visionem nullis viribus potest intellectus noster elicere; Ergo nec Deum quidditativè cognoscere. Major probatur: Cognitio crescit juxta incrementum perfectionis objecti: Ergo cognitio objecti infiniti necessitatè debet esse infinita.

Respondeo negando Majorem, ad cujus probationem distinguo Consequentiam: si talis cognitio infinita attingat, concedo: si modo inadæquato, & finito, nego. Et isto in cognitione Dei, quoad an est, quæ terminatur ad objectum infinitum, & tamen infinita non est, quia infinito modo circa illud non versatur.

Objicies quarto: Plus distat Deus ab intellectu creato, quam Angelus à vitu corporeo; Sed ob hanc distantiam oculus corporeus elevari non potest ad attingendum Angelum: Ergo à fortiori intellectus creatus elevari non poterit ad videndum Deum prout est in seipso.

Respondeo cum D. Thoma in 4. dist. 29. quæst. 2. art. 1. ad 7. plus quidem distare quoad entitatem, non autem quoad proportionem habitudinis potentie ad objectum: quia Deus continetur intra latitudinem objecti ad æquatum intellectus creati, Angelus verò nullo modo est intra objectum visus corporei.

Objicies quinto: Intellectus creatus non potest elevari ad cognitionem omnium creaturarum possibilem; Ergo nec ad claram Dei visionem. Antecedens est D. Thomæ, & communiter à Theologis recipitur. Consequentia verò videtur manifesta: difficilius quippe est cognoscere ens simpliciter infinitum, quale est essentia divina, quam ens infinitum solum in aliqua ratione, scilicet in quantitate numerica, sicut sunt ad sum omnes creaturæ possibilem.

Respondent aliqui, ex nostris Thomistis, concessio antecedente, negando consequentiam, & paritatem, rationemque & paritatis assignant; quia ad cognitionem omnium creaturarum possibilem requiruntur infinitæ species intentionales, quibus intellectus finitus nequit actuari, nec utri: ad visionem autem essentia divinæ sufficit, quod ipsa se communicet intellectui modo finito, & limitato, & se attemperando luminis gloria.

Hæc solutio haud dubiè probabilis est, eaque ut probabilis, in prioribus Theologiæ nostræ editionibus, usi sumus; quia tamen sententia, quæ asserit totam possibilem collectionem posse à beatæ extra verbum cognosci, & ad hoc infinitas species non requiri, probabilitate non caret; eamque ut probabiliorē infra eligemus: Ad argumentum aliter respondeo, nempe quod licet intellectus creatus non possit elevari ad cognoscendas in verbo, seu in essentia divina tanquam in causa, omnes creaturas possibilem (alioquin ut ibidem ostendimus, comprehenderetur divina essentia) bene tamen ad cognoscendam totam possibilem collectionem extra verbum, per scientiam infusam; quia ex tali cognitione non sequitur comprehensio divinæ essentia, ut ex ibidem dictis patet.

ARTICULUS III.

An etiam oculus corporeus elevari possit ad videndum Deum?

§. I.

Conclusio negativa statuitur.

58. **A**ntropomorphitæ existimantes Deum esse corporeum, eique humanam figuram assignantes, consequenter etiam dicebant, ipsum posse videri oculo corporeo. Aliqui vero recentiores, quos statim referemus, asserunt, vel saltem in dubium revocant, an oculus corporeus ad videndum Deum supernaturaliter elevari possit.

Dico tamen, nec oculum corporeum, nec ullum sensum internum, vel externum posse supernaturaliter ad videndum Deum elevari. Est communis Theologorum cum D. Thoma hic art. 3. & oppositum Suarez censetur errori proximum, Vasquez temerarium, Valentia tamen de illa dubitat; imo Arriaga, & alij recentiores quibus hoc studium est, nihil statim certe certum, omnia revocant in dubium, illam negant de oculo possibili.

59. **P**robatur conclusio ex supra dictis: Implicat aliquam potentiam vitalem, & cognoscitivam ferri extra latitudinem sui objecti ad æquari, & specificativi; alioquin ferretur extra p. opt. a. n. speciem, & quidditatem, quod implicat: Sed Deus ut est in se, est extra latitudinem objecti ad æquari, & specificativi oculi corporei aut alicuius potentie sensitivæ; quandoquidem objectum ad æquatum illarum est ens materiale, & corporeum; Deus autem in se est immaterialis, & incorporeus: Ergo implicat oculum corporeum, aut alium sensum externum, vel internum ad videndum Deum supernaturaliter elevari.

Confirmatur: Deus, ut est in se, magis distat ab omnibus objectis sensibilibus, quam unum objectum sensibile ab alio, v. g. quam sonus a colore: Sed implicat sonum videri ad oculo corporeo, ut communiter conceditur: Ergo & Deum quidditative videri ab oculo; aut ab alio sensu interno, vel externo.

Confirmatur amplius: Visio beatifica est actus omnino immaterialis, ut ore Deo summe immateriali proportionatus: Sed implicat potentiam aliquam materiale, & corporeo organo affixam; elicere aliquem actum omnino immateriale, actus enim nunquam excedit in immateriale suam potentiam: Ergo repugnat potentiam aliquam corpoream & materiale videre Deum.

60. **P**robatur secundo conclusio: Cum potentie sensitivæ brutorum sint ejusdem perfectionis & speciei cum nostris; imo quædam superent homines in facultate videndi; ut dicitur de lynce & aquila: si oculus; aut alius sensus corporeus hominis posset supernaturaliter videre Deum, etiam oculus bruti, vel ejus phantasia ad claram Dei visionem elevari posset: Hoc autem esse absurdissimum, quis non videat? Si enim bruta essent capacia videndi Deum per imaginacionem, vel sensum supernaturaliter elevatum, posset etiam supernaturaliter amare Deum, & illo frui, cum amor, & fructio ad visionem Dei consequantur. Item bruta essent creata ad imagi-

Tom. I.

A nem, & similitudinem Dei, quod est contra fidem, quæ toti creaturæ intellectuali hanc excellentiam tribuit. Sequela patet, homo enim videndo Deum intuitivè maxime consummatur in ratione imaginis, & similitudinis Dei ex intima unione essentia divina per modum formæ, & speciei intelligibilis cum ejus intellectu: juxta illud 1. Joan. 3. *Similes erimus, quoniam videbimus eum sicut est*: Ego si bruta essent capacia visionis Dei sicut homines & Angeli, essent etiam facta ad ejus imaginem & similitudinem.

§. II.

Solvuntur objectiones.

61. **C**ontra hanc conclusionem objiciuntur imprimis varij textus Scripturæ, in quibus homines dicuntur oculis vidisse Deum: Job 42. *Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te*. Et Isaia 6. *Vidi Dominum sedentem super solium*. Secundo objicitur Augustinus 22. de civit. cap. 29. ubi videtur dubitanter asserere, quod beati post resurrectionem videbant Deum, etiam oculis corporeis.

Ad primam respondeo plura ex illis locis intelligi de visione Dei, non in sua essentia, sed in corporea specie, in qua voluit apparere sensibiliter. Vnde de Deo in humanitate assumpta, in qua in terra visus est, & cum hominibus conversatus est, ut dicitur Baruc 3. Secundo dicitur potest, quod quando in Scriptura Deus dicitur videri oculis, hoc non debet intelligi de oculo corporeo, sed spirituali: scilicet de fide, vel sapientia infusa, quæ Deus in hac vita cognoscitur. Sic ad Ephes. 1. *fideles dicuntur habere oculos illuminatos fidei*, & D. Bernardus loquens de fide, vocat illam oculatam: *Videat (inquit) quædam oculata sit fides quam lynceis oculis habeat, diligenter considerate*. Ad Augustinum verò respondeo cum D. Thoma hic art. 3. ad 2. Augustinum eo loco asserere tantum, oculos Beatorum glorificatos videre Deum per accidens in aliquo ejus effectu, sicut oculi nostri videre dicuntur alicujus vitam, quando vident motus sensibiles, & corporeos ab illo procedentes.

Ex his inferes, oculum corporeum non posse etiam elevari a Deo ad videndum Angelum ut est in se; quia cum Angelus sit substantia pure spiritualis, & immaterialis, non continetur intra objectum ad æquatum, & specificativum oculi corporei.

Dices; Ignis Inferni elevatur a Deo ad torquendos Dæmones, quamvis illi sint omnino spirituales, ignis verò corporeus: Ergo similiter oculus corporeus poterit elevari a Deo ad videndum Angelum, quamvis ille sit spiritualis, & incorporeus.

E Sed nego Consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis est, quia ignis concurret solum instrumentaliter ad torquendos dæmones; oculus autem, cum sit potentia vitalis, non potest instrumentaliter concurrere ad eliciendam visionem, sed necessario debet esse causa principalis illius. Hoc autem intercedit discrimen inter instrumentalem, & principalem; quod illa potest elevari extra suum objectum specificativum, sicut aqua elevatur in Baptismo ad producendam gratiam in anima pueri; ista vero non potest etiam supernaturaliter extra limites objecti specificativi se extendere, ut constat ex supra dictis.

ARTI

ARTICULUS IV.

*Verum possibilitas claræ visionis Dei
sit demonstrabilis solo lumine
naturæ?*

§. I.

Quibusdam præmissis, negativè concluditur.

63. **C**ertum & indubitatum est apud omnes, beatificæ visionis existentiam, aut futuritionem, non posse lumine naturali demonstrari, quia cum illa sit creati & intellectuali in debita, subindeque ex sola Dei voluntate dependens, solâ ipsius revelatione potest certo cognosci. Unde I. I. I. 4. dicitur: *oculus non vidit Deus absque te, qui præparasti expectantibus te.*

Certum etiam est, non posse evidentè ostendi beatificæ visionis impossibilitatem; tum quia falsum non potest evidentè ostendi: tum etiam, quia argumenta, quæ contra ejus possibilitatem fieri possunt, solubilia sunt, & supra à nobis proposita & soluta. Quod ergo vertitur in controversiam, est, an illius possibilitas possit lumine naturali evidentè demonstrari. Scotus enim in 4. dist. 49. quæst. 8. & Vasquez 1. 2. disp. 20. cap. 2. partem affirmantem tenent, alij verò negantem, cum quibus

64. **D**ico: possibilitatem visionis Dei ut est in se, solo lumine naturali demonstrari non posse, aut evidentè cognosci.

Probatum primò ex Augustino libro 13. de Trinitate capite 8. & 9. ubi loquens de vera beatitudine ait: *Hanc utrum cupiat humana natura, quam tamen desiderabilem consistetur, non parva questio est. Sed si fides adsit, nulla questio est: Humanis quippe argumentationibus hæc invenire conantes, vix pauci abundantè præditi ingenio, abundantè otio, doctrinisque subtilissimis eruditi, ad indagandam, solius animæ immortalitatem, pervenire potuerunt: qui tamen animæ beatam vitam non invenerunt stabilem, id est veram.* Quibus verbis in primis satis apertè declarat impossibilitatem perveniendi ad perfectam cognitionem supernaturalis beatitudinis, solo lumine naturæ. Deinde argumentum à posteriori satis efficax insinuat: Si enim possibilitas beatitudinis supernaturalis esset evidentè cognoscibilis ex principiis naturæ, illam absque dubio aliquis eorum antiquis Philosophis præstanti ingenio præditi fuisset assecutus: Sed ex Augustino beatitudinem supernaturalem prorsus ignorarunt: Ergo signum est eam solo lumine naturæ non esse cognoscibilem.

65. **P**robatum secundò conclusio ex D. Thoma 1. 2. quæst. 109. art. 1. ubi hæc scribit: *Intellectus humanus habet aliquam formam, scilicet ipsum intelligibile lumen, quod est de se sufficiens ad quædam intelligibilia cognoscenda, ad ea scilicet, in quorum noticiam per sensibilia possumus devenire: aliora verò intelligibilia intellectus humanus cognoscere non potest, nisi fortiori lumine perficiatur, sicut lumine fidei, vel prophetiæ, quod dicitur lumen gratiæ, in quantum est natura superadditum.* Ex quo potest tale confici argumentum. Intellectus humanus ex suo lumine naturali non potest pervenire ad cognitionem, nisi eorum, quæ per effectus sensibiles cognosci possunt, & ex ipsis colligi: Sed ex effectibus sensibilibus non potest colligi visio beata: Ergo ejus possibilitas non potest lumine naturali cognosci.

A Major patet, Minor probatur: Ex effectibus sensibilibus non potest evidentè colligi, nisi illud, quod habet necessariam connexionem cum ipsis: Sed visio beata non habet necessariam connexionem cum sensibilibus: Ergo ex illis colligi nequit, Minor probatur: Supernaturalia non habent necessariam connexionem cum effectibus naturæ: Sed visio beata est aliquid supernaturale, ut supra ostensum est, sensibilia verò sunt quidam effectus naturæ: Ergo ex effectibus sensibilibus non potest cognosci visio beata. Major, in qua solum posset esse difficultas, est nihilominus certa: Supernaturalia enim intantum dicuntur supernaturalia, in quantum excedunt totum ordinem naturæ: Sed non transcenderent totum naturæ ordinem, si haberent necessariam connexionem cum effectibus naturæ, ut de se patet: Ergo &c.

B Probatum tertio: Omnis demonstratio vel est à posteriori per effectum connexionem cum causa, vel à priori per causam continentem effectum: At nullo ex his modis possibilitas visionis beate demonstrari potest: non quidem à posteriori, cum visio beata nullum effectum producat cum illa connexionem: nec à priori, omnis enim demonstratio à priori debet esse per causam proximè continentem effectum: At causa proxima visionis non est intellectus nudè sumptus, sed lumine gloriæ perfusus, & confortatus, ut infra dicemus, unde intellectus, ut sic actuatus, debet evidentè cognosci, ut à priori demonstretur possibilitas visionis beate: Sed hoc impossibile est naturaliter: Ergo possibilitas visionis beate solo lumine naturæ demonstrari nequit.

C Confirmatur: Visio beata non connectitur cum potentia naturali intellectus humani, sed solùm cum potentia obedientiali: At potentia obedientialis cum Deum, ut authorem supernaturalem, & vires totius naturæ transcendentem respiciat, lumine naturali evidentè cognosci non potest: alias viribus naturæ cognosci posset potentia obedientialis humanæ naturæ, ut terminetur per substantiam Dei, subindeque possibilitas incarnationis, quod Theologi in tractatu de incarnatione communiter negant: Ergo idem quod prius.

D Denique, suaderi potest conclusio ratione, quam insinuat D. Thomas super cap. 2. epistolæ ad Corinthios. Nequit demonstrari possibilitas finis, nisi posset evidentè sciri possibilitas mediæ, quia finis non est consequibilis, nisi per mediæ: Sed possibilitas mediæ ad claram Dei visionem conducentium, nimirum gratiæ, fidei, spei, & charitatis, solo lumine naturali evidentè cognosci nequit: cum enim hæc sint supernaturalia, captum luminis naturalis transcendunt: Ergo nec visionis beatificæ possibilitas.

E Neque valet responsio Vasquezij dicentis, ad cognoscendam evidentè visionis beatificæ possibilitatem non esse necessarium cognosci in particulari mediæ, à quibus dependet, sed vagè tantum, & in communi. Non valet, inquam, nam sicut beatitudo in communi respicit mediæ in communi, ita beatitudo sumpta in particulari ab his mediis, & principiis in particulari essentialiter dependet: At omne cognoscibile ab eisdem causis dependet, quoad cognosci cognitionis à priori, à quibus dependet in esse: Ergo licet cognitio mediæ in communi sufficiat ad cognitionem evidentem beatitudinis in communi, ad noticiam tamen evidentem beatitudinis speciatim sumptæ,

sumpta, scilicet supernaturalis, qualis est visio beatifica, requiritur cognitio mediocum in particulari, à quibus essentialiter dependet: nimirum gratiæ sanctificantis, fidei, spei, charitatis, &c.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

70. **O**bjicies primò eum Scoto: Evidens est lumine naturali, intellectum creatum posse cognoscere quicquid continetur intrà ejus obiectum adæquatum: Sed eodem lumine naturali constat, Deum clarè visum contineri sub obiecto adæquato intellectus creati, quod, ut supra diximus, est ens in communi, ut abstractus à creato & increato, à naturali & supernaturali: Ergo lumine naturali evidens est, Deum posse ab intellectu creato videri in se est.

71. **R**espondeo primò Negando Minorem. Non est enim evidens lumine naturali, obiectum adæquatum intellectus esse ens in communi, pro ut abstractus à naturali & supernaturali, enim lumine naturali non possit cognosci, dari aliquod ens supernaturalè. Undè quamvis Deus clarè visus se verè sub illo contineatur, hoc tamen solo lumine naturali demonstrari nequit.

Respondeo secundò: Quod quamvis lumine naturali esset evidens, ens ut sic secundum rationem communem suam analogiè, esse obiectum adæquatum intellectus creati, nihilominus nequit inde evidenter concludi, ac demonstrari possibilitatem visionis beatificæ; quia ad hoc salvandum non est necessè, quòd intellectus creatus possit attingere Deum ut in se est, & cognitione clarè & intuitivè, qualis est visio beatificat. Sed satis est, quòd abstractivè, aut alio imperfectiori sit ab illo cognoscibilis.

72. **I**nstat Scoto: Lumine naturali evidens est perfectionem convenientem potentia inferiori posse competere superiori, si amba ad idem genus pertineant: Sed attingere intuitivè omnia obiecta contenta sub obiecto specificativo potentia competenti cognoscit vis intellectus inferioribus, nimirum visus, auditui, & alijs sensibus potentis: Ergo evidens est, id etiam posse convenire intellectui.

Confirmatur: Nulla est repugnantia, quòd intellectus adjuvetur, seu eleveatur ad cognoscendum Deum ita perfectè, sicut alia obiecta; & consequenter, si ista potest intuitivè cognoscere, Deum etiam poterit clarè & intuitivè videre.

73. **A**d instantiam respondeo negando Majorem; multæ enim perfectiones competunt inferiori alicujus generis, quæ superiori competere nequeunt: nam celo convenit incorruptibilitas, quæ tamen homini, qui celo est superior, non competit: habitui primorum principiorum convenit evidentia, fidei tamen, quæ superior est, non convenit. Et ratio est in proposito, licet enim talis perfectio superiori non conveniat, potest tamen illi convenire alia major perfectio, per quam alia ejusdem generis inferiora excedat; & sic contingit in proposito, nam posse Deum abstractivè attingere, & omnia obiecta sensum abstractivè & intuitivè, longè majus est, quam ad obiecta sensibilia intuitivè attingenda aliquid: primum autem convenit intellectui, secundum sensibus.

74. **A**d confirmationem dicatur in re ita esse, sed non evidenter demonstrari, quòd alis repugnantia non sit, unde si aliquis protèrvè conten-

Aderet, talem repugnantiam dari, ex principijs naturæ non posset evidenter convinci. Potestque contra hunc discursum fieri manifesta instantia; Angelus enim omnia obiecta, quæ sunt infra Deum, comprehensivè cognoscit, & tamen ex hoc non licet inferre, nullam esse repugnantiam, ut eleveatur à Deo ad ipsius comprehensionem: Ergo Major illius discursus evidens non est posset enim aliquis respondere, exigi infinitam virtutem ad attingendum Deum clarè in seipso, qui sic respondens non posset evidenter convinci ex principijs naturæ.

Objicies secundò: Qui comprehendit aliquam potentiam, cognoscit omnes actus, & omnia obiecta, ad quæ potest se extendere: Sed Angelus naturaliter comprehendit intellectum humanum, qui est capax visionis beatificæ: Ergo solo lumine naturali cognoscit, intellectum humanum ad illam posse elevari, ac profunde illam esse possibilem.

Respondeo primò negando Majorem: Nam ad comprehensionem alicujus potentia sufficit, quòd cognoscatur in communia actus & obiecta, ad quæ illa potest se extendere, nec requiritur quòd talis cognitio descendat ad omnia obiecta particularia, & terminetur ad omnes ejus actus in individuo; v. g. ut comprehendatur potentia visiva à quibus, non est necesse cognoscere explicitè, & in particulari omnia obiecta, quæ potest videre; sed sufficit cognoscere in communi, quòd illa potest videre quicquid visibile est. Similiter ut Angelus comprehendat intellectum humanum, sufficit ut videat, illum posse cognoscere quicquid cognoscibile est.

Respondeo secundò: Data Majori, distinguo Minorem. Angelus, naturaliter comprehendit intellectum humanum secundum potentiam naturalem concedo, secundum potentiam obedientialem, nego. Homo autem non est capax visionis beatificæ secundum potentiam naturalem, sed tantum secundum potentiam obedientialem. Unde licet Angelus naturaliter comprehendat potentiam naturalem intellectus creati, non sequitur, quòd in ea cognoscat possibilitatem visionis beatificæ.

Dices, Potentia obedientialis identificatur realiter cum intellectu humano, & est illi essentialis: Ergo non stat intellectum humanum comprehendit ab Angelo sub conceptu differentiali, & non cognosci ab illo sub conceptu potentia obedientialis. Consequentia probatur, nam comprehendere est cognoscere obiectum, quantum cognoscibile est: Sed non stat obiectum sic cognosci, & prædicatum aliquod ipsi essentialè cognoscentem latere: Ergo &c.

Respondeo concessio antecedente, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dicatur, duplicem esse comprehensionem, alteram quæ est tantum talis absolutè, & omnibus modis; alteram quæ est tantum talis in determinato genere: primam non potest aliquod obiectum prædicatum latere, secundam vero nullum ex illis, quæ spectant ad genus in quo est comprehensio: Angelus autem comprehendit intellectum humanum comprehensione naturali, & ideo nullum prædicatum naturaliter cognoscibile potest ipsum latere; non verò comprehendit illum comprehensione adæquata in omni genere, ideoque potentia obedientialis, quæ non est naturaliter cognoscibilis, ejus cognitionem subterfugere potest.

Ex dictis inferes, etiam supposita fide, & divina revelatione, non posse naturali ratione dem-

monstrati visionis, beatificæ possibilitatem; illa tamen supposita demonstratione theologicæ ejus possibilitatem posse ostendi.

Prima pars hujus corollarij patet ex dictis; nam adhuc revelatione supposita non potest naturalis ratio nisi causas & effectus naturales cognoscere: At ex illis nequit evidenter cognosci possibilitas visionis beatæ, ut supra ostensum est: ergo etiam revelatione supposita, ratione naturali demonstrari nequit.

Quod vero Theologicè demonstrari possit etiam constat, nam hæc demonstratio theologicæ est: Propensio innata, sive naturæ sit, sive gratiæ, ad impossibile terminari nequit: At homo habituali gratiâ præditus propensione innatâ, non naturæ, sed gratiæ in supernaturalem beatitudinem tendit: Ergo illa est possibilis. In quâ demonstratione Major et nota lumine naturali, Minor vero est de fide, cum gratiæ habitus secundum fidem sit semper gloriæ, & fons aquæ salientis in vitam æternam, seu in illam connaturaliter tendens: Ergo conclusio, quæ ex illis præmissis per bonam consequentiam inferitur, theologicæ est.

ARTICULUS V.

Qualis sit appetitus hominis virtuosus ad claram Dei visionem?

S. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententia.

81. Notandum primò ex D. Thoma 1. parte quæst. 19, art. 1. duplicem dari appetitum, unum innatum, alterum elicitem. Primus est inclinatio, seu propensio ab auctore naturæ indita, quâ unaquæque res absque ulla cognitione in suum bonum connaturale est præpensa: qualis est propensio gravis in centrum, & levis in locum suum. Secundus verò, qui propriè rationem appetitus habet, est actus appetendi, quo res fertur in bonum cognitum sub ratione boni; & ita procedit à speciali quadam potentia, scilicet ab appetitu sensitivo, vel rationali, quorum unus fertur in bonum sensibile, alter verò in bonum ut sic.

82. Notandum secundò. Appetitum elicitem adhuc duplicem esse: unum efficacem, & absolutum, inferentem executionem mediòrum necessariam ad executionem boni concupiti: alium inefficacem, seu conditionatum, qui dictam executionem mediòrum non infert, & velleitas quædam appellari solet. Prior significatur per verbum *volo*, posterior per verbum *vellem*: ille fertur in rem solum possibilem haberi, iste verò etiam ad impossibile se extendit.

83. Notandum tertio, Appetitum elicitem alium esse necessarium quoad specificationem & exercitium simul, ut in brutis circa bonum conveniens apprehensum, & in beatis circa Deum clarè visum: alium verò esse necessarium tantum quoad specificationem, qualis est actus appetendi beatitudinem in communi; nam licet homo naturaliter inclinatur ad bonum, seu beatitudinem in communi, non necessitat tamen ad eliciendos semper actus amoris circa hujusmodi bonum, sed interdum eos suspendere potest. His præmissis,

Difficultas & controversia est inter Theologos, quoniam appetitu feratur homo in claram Dei visionem? Scotus enim in 4. dist. 49. quæst. 10. Durandus ibidem quæst. 8. & Valentia 1. 2. q. 5. a. 8. disp. 1. punct. 1. docent in natura intellectuâli, secundum se considerata, esse appetitum innatum ad claram Dei visionem, prout est in se trinus, & unus. Valquez autem 1. 2. disp. 22. Suarez libro 2. de attrib. negat. cap. 7. num. 10. & 11. & alij ex recentioribus volunt esse in natura intellectuâli appetitum, non quidem innatum, sed elicitem, saltem conditionatum, & inefficacem, necessarium tamen quoad specificationem, ad eandem Dei visionem, prout est in se trinus & unus, sive prout est author tam naturæ, quàm gratiæ. Pro resolutione, sit

§. II.

Triplici conclusionis difficultas proposita resolvitur.

Dico primò: Non datur in homine secundum se considerato, seu fide & gratiâ destituto, appetitus innatus ad claram Dei visionem.

Probatur primò: Appetitus innatus (utinè, notabili diximus) est pondus quoddam naturæ in bonum sibi connaturaliter debitum: Atqui in homine secundum se considerato nullum datur pondus naturæ, sed duntaxat potentia obedientialis ad claram Dei visionem, cum illa non sit connaturaliter ei debita, sed superexcedens, & improporionata viribus ejus naturalibus, ut ex supra dictis patet: Ergo non datur in homine secundum se considerato, seu fide & gratiâ destituto, appetitus innatus ad visionem beatificam: Unde D. Thomas in 4. dist. 49. quæst. 1. art. 3. quæstiones 3. *Quæstio ex naturali inclinatione voluntas feratur in beatitudinem secundum communem rationem, tamen quod feratur in beatitudinem talem, vel talem, non est ex inclinatione naturæ, sed per discretionem rationis, quâ adinvicem in hoc, vel in illo summum bonum hominis consistit.*

Confirmatur, & magis illustratur hæc ratio: Appetitus innatus est à Deo ut auctore naturæ, & infundente formam naturalem: Sed appetitus visionis claræ Dei non potest esse ab auctore naturæ: Ergo non potest dari appetitus innatus ad illam. Major patet, Minor probatur primò. Appetitus à Deo ut auctore naturæ inditus, solum tendit in Deum ut finem naturalem, nam ut communiter dicitur, *juxta ordinem agentium, est ordo finium*: Atqui Deus ut clarè visus non est finis naturalis, sed supernaturalis: Ergo appetitus visionis claræ Dei non potest esse à Deo ut auctore naturæ, sed solum ut largitore gratiæ, & aliorum donorum supernaturalium.

Secundò eadem Minor luadetur: author naturæ non dat appetitum, quem non possit explorare: Sed Deus ut author naturæ non potest explorare, aut quietare appetitum visionis beatificæ: Ergo nec illum tribuere. Minor patet, natura enim, sive potius author naturæ nihil facit frustra: faceret autem aliquid frustra, si daret appetitum ad aliquid, ad quod non posset perducere. Unde Aristoteles 2. de celo, textu 3. docet, quod si natura dedisset cælis inclinationem ad motum progressivum, dedisset etiam instrumenta ad talem motum; quod etiam alibi asserit de quibusdam animalibus imperfectis, quibus natura talia instrumenta denegavit. Minor etiam non est minus evidens: tum quia visio beatifica, cum sit omni-

omnino supernaturalis, est extra sphaeram totius naturae, imò & ipsius Authoris naturae, considerati praecise ut talis; sic enim ad effectus naturales coarctatur. Tum etiam, quia ille non potest perducere ad aliquem finem, qui non potest dare media necessaria ad acquisitionem ipsius: Deus autem, ut Author naturae, non potest tribuere media necessaria ad visionem beatam, cum illa sint entitative supernaturalia, nimirum gratiae, fides, spes, charitas, & lumen gloriae: Ergo &c.

88. Dico secundò: Ex viribus naturae non datur in homine appetitus elicitus, & efficax ad claram Dei visionem.

Probatur primò: Omnis appetitus elicitus fundatur in aliqua cognitione, unde communiter dicitur: *nihil volitum, quin praecognitum*: Sed naturaliluminae rationis visio beatifica non potest cognosci ut possibilis, sicut antea demonstravimus, nec Deus, ut Author gratiae, & gloriae, sed tantum ut author naturae: Ergo quamvis ex cognitione naturali creaturarum sequatur in nobis desiderium naturale videndi primam causam, quatenus prima causa naturalis est, non tamen cognoscendi Deum, ut est in se, & videndi divinam essentiam.

89. Confirmatur, & magis illustratur haec ratio: Circa objectum ut apparens impossibile, seu nondum apparens ut possibile, nullus appetitus efficax fundari potest, ut ex se constat: Ergo cum homo ex viribus naturae possibilitatem visionis Dei uret in se apprehendere non possit, ut ostendimus articulo praecedenti, non potest ex viribus naturae illam appetere appetitu elicito efficaci.

90. Prob. secundò: Si posset appeti naturaliter divinae essentiae visio desiderio absoluto, & efficaci, posset etiam appeti naturaliter media, sine quibus finis ille haberi nequit, id est auxilia divinae gratiae: Sed hoc Pelagianum est, nam D. Augustinus de corrept. & gratia cap. 1. docet, quod desiderium, quod desideramus gratiam, ex gratia est; & D. Prosper contra Collatorem c. 8. illum redarguit, eo quod dixerit, hominem suis viribus posse desiderare animae salutem: Ergo &c.

Probatur tertio in homine respectu visionis divinae essentiae, solum est capacitas, seu potentia obedientialis: Sed haec non sufficit ad eliciendum actum desiderij efficacem, & absolutum; nam alias simili actu desideraremus omnia quae Deus sua potentia absoluta in nobis potest efficere quod absurdum est: Ergo homo non potest naturaliter desiderio absoluto appetere visionem beatificam.

91. Denique suaderi potest conclusio ratione fundamentali. Appetitus elicitus efficax est ille, qui fertur in bonum proprijs viribus, & ex vi illius desiderij consequibile: Sed visionem beatam non possumus assequi viribus naturae, ut est certum de fide: beatitudo enim perfecta, quae in tali visione consistit, est finis supernaturalis hominis, ad quem ordinatur ex divina gratia: ut in pluribus concilij definitum est contra Pelagianos: Ergo ex viribus naturae non datur in homine appetitus elicitus, & efficax ad claram Dei visionem. Quod ut fiat evidentius, & haec veritas, quae est praecipuum disputationis de gratia fundamentum magis declaratur.

92. Observandum est primò cum D. Thoma 1. 2. quæst. 109. art. 2. necessitatem gratiae in nobis ex duplici potissimum capite peti. Primò ex infirmitate naturae per peccatum originale corruptae. Secundò ex elevatione objecti, & actus

A supernaturalis supra potentias naturales animas. Prima ratio necessitatis non habuit locum in Angelis in statu viae, nec in primis parentibus in statu innocentiae, sed tantum secunda: utraque vero locum habet in hominibus in statu naturae lapsae: ut in tractatu de voluntate Dei fusè exponemus.

Diff. 3.
art. 7.

Secundò observandum est, in quolibet ordine rerum tria reperiri: nempe substantiam, seu naturam rei, finem ipsius, & inclinationem ad illum. Nam Angeli natura v. g. per hoc explicatur, quòd sit aptus intelligere omne ens ad modum suae substantiae. Finis ipsius est cognitio Dei perfectissima, ut relucet in creaturis, & accommodatur modo essendi illius. Voluntas est inclinatio tendens ad illum finem. In ordine autem supernaturali visio beata tenet locum finis, gratia locum substantiae, charitas est inclinatio ad illum finem. Quare sine charitate nullus potest tendere efficaciter ad gloriam, & visionem beatificam, nec illam promereri, & ideo charitas dicitur esse principium & radix meriti vitae aeternae. Cum ergo ex viribus naturae non possit elicui actus charitatis, non potest in natura esse appetitus elicitus efficax respectu visionis beatificae.

Dico tertio: Quamvis ex viribus naturae possit dari appetitus inefficax, & conditionatus clarae Dei visionis, ille tamen non est necessarius quoad specificationem.

93. Prima pars patet, tum in haereticis, & peccatoribus hoc modo beatitudinem suam naturalem, & claram Dei visionem desiderantibus, tum ex discrimine, quod inter appetitum efficacem, & inefficacem reperitur: ille enim fertur in bonum ut actu assequibile, & per media obtinendum; iste vero fertur in bonitatem rei absolute & nudè consideratam: unde appetitu inefficaci, & conditionato impossibilia appeti possunt, sicut plures appetunt semper vivere, habere divitias infinitas, & alia hujusmodi.

94. Secunda vero pars, quam negant Vasquez, & Suarez, ratione fundamentali suadet. Ut aliquid necessario appetamus, requiritur, quòd evidenter cognoscamus, in eo consistere veram, & adequatam rationem beatitudinis, & summi boni, & non sufficit, quòd in eo absolute loquendo reperitur ratio summi boni, & vera beatitudinis: Sed ex viribus naturae non cognoscitur clarè & evidenter rationem summi boni, & verae beatitudinis in sola Dei visione consistere: Ergo illam non appetimus necessario quoad specificationem. Major patet, quamvis enim in solo Deo reperitur ratio summi boni, & tota nostra beatitudo, Deus tamè non amatur necessario ab hominibus, etiam necessitate quoad specificationem, cum plures eum odio habeant. Minor vero patet ex dictis art. praecedenti, ubi ostendimus ex viribus naturae non posse cognosci possibilitatem visionis beatae; ex quibus a fortiori constat, non posse cognosci ex viribus naturae rationem summi boni, & verae beatitudinis in Dei visione consistere.

95. Confirmatur. Quòd appetimus necessario necessitate quoad specificationem, appetitur ab omnibus hominibus, ut patet de bono ut sic, & de beatitudine in communi: Sed non omnes appetunt immediate claram Dei visionem: Ergo illam non appetimus necessario quoad specificationem. Major patet, Minor probatur. Illi non appetunt visionem claram Dei, qui negant ejus possibilitatem: Sed plures non solum ex aetheticis, Atheis,

Atheis, aut hæreticis, de quibus supra, sed etiam, ut vult Vatquez, multi ex SS. Patribus possibilitatem visionis Dei negantur: Ergo saltem illam necessarium non appetebant. Dixi necessarium, quamvis enim appetitu inefficaci appetere possimus quæ nobis apparent impossibilia, nihil tamen impossibile cognitum ut tale appetitur appetitu elicitio necessario quoad specificationem, tamen ille appetitus sit solum conditionatus.

§. III.

Solvuntur Objectiones.

92. **O**bjicies primò contra primam conclusionem: D. Thomas hic art. 1. dicit: *Inest homini naturale desiderium cognoscendi causam, cum intuetur effectum.* Ex quo inferit, quod si intellectus creatus non posset ad visionem causæ primæ pervenire, remaneret inane desiderium naturæ: Ergo ex D. Thoma inest homini naturalis appetitus ad visionem beatificam. Neque dici potest S. Doctorem ibi loqui de appetitu elicitio inefficaci ad visionem beatificam, quæ diximus hominem posse habere sine auxilio gratiæ. Ibi enim intendit demonstrare possibilitatem visionis beatæ ex naturali desiderio, quod habet homo videndi causam, cum intuetur effectum: si autem per tale desiderium intelligeret appetitum elicitum, inefficacem & conditionatam, hæc ratio non concluderet, quia appetitus elicitus, inefficax & conditionatus verari potest circa impossibilia, ut supra diximus: Ergo &c.

90. **R**espondeo approbando responsum datam: cum enim D. Thomas ibi loquatur de appetitu videndi Deum, qui excitatur in nobis visis Dei operibus, qui proinde oritur ex aliqua cognitione præsupposita, manifestum est illum non loqui de appetitu inæto, qui nullam præsupponit cognitionem, sed est aliquid veluti pondus naturæ inclinantis ad aliquid bonum; sed de elicitio, qui in aliqua prævia cognitione fundatur.

Ad instantiam in contrarium imprimis dici potest, rationem D. Thomæ non esse demonstrativam, sed probabilem tantum congruentiam, quia cum mysteria nostræ fidei, inter quæ visio beatifica numeratur, lumen naturale intellectus transcendunt, non possunt evidenti ratione demonstrari, sed probabiliter tantum congruentiâ suaderi. Hoc pacto idem S. Doctor infra quæstione 27. Verbi divini processionem probabiliter ostendit, ex eo, quod omne intelligens producit in se verbum, & conceptionem rei intellectæ. Et 3. part. quæst. 1. a. 1. probat incarnationem Verbi Divini ex ratione suæ boni, cui conaturalis est summo modo se communicare, & resurrectione ex inclinatione animæ ad corpus.

Secundo dicere possumus cum Ferrariensi, quod quando D. Thomas dicit, visis effectibus Dei exurgere in nobis desiderium naturale videndi causam, non intendit esse in nobis desiderium videndi Deum, ortum ex virtutibus naturæ; sed quod sit in nobis desiderium videndi Deum, conaturale, & proportionatum cognitioni, quam de illo habemus. Unde cum per lumen naturale intellectus illum cognoscimus valde imperfecte, & tantum ut authorem naturæ, ex illo in nobis exurgit desiderium quoddam imperfectum illum cognoscendi, & videndi ut authorem naturalem, & quantum ad illa prædicata, & attributa, quæ in creaturis relucet. E contra vero cum per fidem illum perfecte, ut authorem gra-

ria & gloriæ cognoscimus, ex tali cognitione supernaturali oritur in nobis desiderium supernaturale, & tunc cognitioni proportionatum videndi illum ut in se est.

Objicies secundò: Quælibet potentia habet appetitum innatum in suum objectum, cum ab illo recipiat totum suum esse, & suam specificationem & perfectionem: Sed Deus clarè visus continetur sub objecto intellectus creati: Ergo conaturaliter in eum inclinatur.

Confirmatur: Quælibet natura creata habet appetitum innatum ad proprium finem & centrum: sicut ignis ad locum solum, & lapis ad locum deorsum; unde non quiescit, donec ad illum pervenerit: Sed Deus clarè visus est finis creaturæ intellectualis, & proprium illius centrum; unde non quiescit, donec ad illum pervenerit: juxta illud Augustini 1. Confess. c. 1. *Existis nos Dominæ de, inquit, est cor nostrum, donec requiescat in te.* Ergo &c.

Ad objectionem respondeo distinguendo Majorem: Quælibet potentia habet appetitum innatum ad suum objectum conaturale & proportionatum, concedo; excedens, & impropportionatum, nego. Similiter distinguo Minorem: Deus clarè visus continetur sub objecto intellectus creati conaturali, & proportionato, nego; impropportionato, & excedente, concedo. Solutio constat ex supra dictis.

Confirmationem similiter dicendum est, quælibet naturam creatam habere appetitum ad proprium finem, si talis finis sit conaturalis, & conaturaliter debitus; secus autem, si sit supernaturalis, & ad illum gratuitâ Dei voluntate, & ordinatione elevata. Visio autem beatifica non est finis naturalis hominis, nec ei conaturaliter debitus; sed supernaturalis, & ad illum summâ Dei bonitate, & gratuitâ beneficentia ordinatus. Unde si homo fuisset conditus in statu naturæ puræ, non habuisset pro ultimo fine claram Dei visionem, sed tantum cognitionem quandam abstractivam Dei, ut auctoris naturæ, quam habuisset per species creaturarum, ut dicitur in tractatu de statibus humanæ naturæ.

Objicies tertio contra tertiam conclusionem: In Deo clarè viso nulla potest appetere ratio mali: Ergo cum homo non possit odire bonum, in quantum bonum, in quo nulla apparet ratio mali, nec sitatur saltem quoad specificationem ad amandam, & desiderandam visionem beatificam. Unde Augustinus 17. de Trinit. c. 8. dicit, omnes naturali instinctu velle esse beatos.

Respondeo quod quævis nobis viatoribus in visione beata nullum appareat malum positivè, in eam enim appareat aliquid malum negativè, quia non cognoscitur pro hoc statu in ea consistere omne bonum, quod sufficit ad hoc, ut non appetatur necessitudo quoad specificationem: sicut licet Deus sit de facto omne bonum, quia tamen pro hoc statu id a nobis clarè non cognoscitur, non amatur necessitudo, sed a quibusdâ odio habetur. Et de facto carnales homines ita suis voluptatibus addicti sunt, ut si eis daretur eligendi licentia, in eis semper vellent permanere, & propter ipsas visionem Dei contemnerent. Unde quando Augustinus ait, omnes naturali instinctu velle esse beatos, loquitur de beatitudine in communi, quam omnes naturaliter desiderant, & nemo potest odio habere; non autem de beatitudine in particulari, quæ in Dei visione consistit, quam vis in eodem capite à beatitudine in communi transeat postea ad beatitudinem in particulari.